

SLOVENSKI JADRAN

LETO I. ŠTEV. 1

Koper, petek 4. junuarja 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Novoletna poslanica maršala Tita

Tovariši in tovarišice, državljani in državljanke!

Stopamo v novo leto 1952. To bo enajsto leto v našem revolucionarnem razdobju, v razdobju naše ljudske revolucije in globokih družbenih sprememb. To je razdobje, polno junaških dejanj, polno revolucionarne vsebine, polno tragičnih dogodkov in trpljenja, pa tudi polno občudovanja vrednega ustvarjalnega dela delovnih ljudi naše države. V tem desetletnem razdobju, odkar so delovni ljudje naše države vzeli usodo v svoje roke, je prišla do globokega izraza življenjska sila, ustvarjalna zmožnost in visoka moralna vrednost naših narodov. To so lastnosti, ki delajo narode naše socialistične domovine vredne, da se lahko prištejajo k tistemu naprednemu delu človeštva, ki največ pripomore k napredku človeštva, k napredku družbe in k mirnemu sodelovanju med narodi.

V minulih letih so delovni državljani socialistične Jugoslavije ustvarili velika in trajna zgodovinska dela, dela, ki nam omogočajo, da dobiva naša stvarnost čedalje bolj tisto obliko, ki so jo nosili v srcih in mislih skozi kruti štiriletni boj tisti, ki so za te ideale padli, in tisti, ki so ostali živi in danes, neutrudno sodelujejo pri graditvi srečnejše prihodnosti za naše narode.

Vsako leto v tem desetletnem razdobju je bilo vsebinsko bogato, eno je bilo težje, drugo spet lažje v življenju naših ljudi, po dogodkih so bila različna, vsa pa so bila za naše delovne ljudi zmagovita. Naj je bilo na bojišču ali pri graditvi socializma, v vsakem letu tega razdobja so bile zaznamovane, nove in nove zmage, novi in novi uspehi. Leto 1951, to je lansko leto, pa je bilo značilno tudi po tem, da je v tem letu stvarnost v naši državi postala najbolj znana v svetu, da je končno resnica o naši državi predrla skozi temne oblake laži in obrekovanj in prišla do vseh tistih na svetu, ki imajo srečo, da lahko danes resnico slišijo in vidijo. Na mednarodnem političnem torišču je naša država v tem letu dosegla velik ugled, zaznamovani so bili veliki moralno-politični uspehi. Naši narodi so si pridobili še več prijateljev v naprednem svetu, pa tudi razumevanja za našo stvarnost.

V nastopajočem letu 1952 nas čakajo še velike naloge v zvezi z dokončavanjem petletnega plana. Tukaj nas še čakajo nemajhne težave, vendar po lahko rečem, da bo vse to mnogo lažje, kot pa je bilo v zadnjih dveh, treh letih. Kar je bilo najtežje, smo že prebrodili. Vendar to ne sme biti vzrok, da ne bi še vztrajneje, še odločneje, še bolj enotno in bolj množično napeli vseh naših sil, da izpolnimo zadnji del naših nalog za izpolnitev petletnega plana v letu 1952, v katerega stopamo. Ta izpolnitev nalog je pogoj, da lahko vidno krenemo naprej k zvišanju življenjske ravni delovnih ljudi v mestu in na vasi.

Različni ekonomski ukrepi, ki jih je zvezna vlada izdajala leta 1951 in ki se sedaj postopoma realizirajo, morajo uživati vso podporo in zaupanje naših državljanov. Vse to delamo z edinim namenom, da se kar najhitreje ustvari vsi pogoji za srečnejše življenje državljanov socialistične Jugoslavije. Če nekatere stvari še niso tako popolne, kot bi morale biti, bodo popravljene in zboljšane. Vse je odvisno samo od vseh nas skupaj. Če bo naša delovna skupnost več ustvarila, bo tudi posameznik lahko več dobil in narobe.

Naši delovni kolektivi so dobili tovarne in različna podjetja v upravo. S tem jim je naša socialistična skupnost zaupala veliko vlogo, vlogo zavestnega voditelja in ustvarjalca vseh tistih dobrin, s katerimi bo življenjska raven naših državljanov zboljšana. To je ena izmed največjih socialističnih pridobitev, s katero se mezdni delavci spreminjajo v svobodne proizvajalce, obenem pa tudi v gospodarje proizvodnih sredstev. Toda to je za naše delovne kolektive hkrati tudi velika odgovornost nasproti skupnosti in tega se morajo zavedati in si prizadevati, da bodo v vsakem pogledu opravičili zaupanje naše ljudske oblasti in vse družbe.

Svet stopa v leto 1952 z negotovostjo in strahom ter se vprašuje, kaj mu bo prineslo novo leto 1952. Ali bo mogoče ohraniti mir? Sodim, da človeštvo mora imeti vero v svoje zmožnosti in moč ter da lahko ohrani mir, če bodo vsi tisti, ki želijo mir, aktivno delali za to, če bodo enotni in odločni v tem, da storijo razen vojne vse, da bi bil vojni provokator in agresor obrzdan. Vsaka slabost nasproti agresorskim težnjam in kompromisna mešetarjenja na račun drugih narodov samo povečujejo možnosti za novo vojno, za novo katastrofo.

Zelel bi prepričati državljane in državljanke naše države, da je danes bolj verjetno kot včeraj, da bo mogoče mir ohraniti, ker postaja odločnost mirnoljubnega človeštva, da se ohrani mir, vsak dan močnejša, kar se je posebno pokazalo ob različnih priložnostih v lanskem letu. Z zaupanjem moramo gledati v našo boljšo bližnjo prihodnost in ne smemo dopustiti, da bi nas pri naših prizadevanjih ovirala hladna vojna in izzivanja na naših mejah. Vse svoje sile moramo posvetiti zgraditvi socializma v naši državi, obenem pa tudi vse storiti, da to v vsakem pogledu zagotovimo.

Delavci in delavke v tovarnah in na drugih delovnih mestih, vi ste danes v svoji socialistični domovini gospodarji proizvodnih sredstev. Ustvarite kar najhitreje, kar največ in kar najboljše različne izdelke v korist narodov naše države!

Delovni kmetje in kmetice, prizadevajte si pridelati kar največ kmetijskih pridelkov za naše socialistične delovne ljudi in državljane v tovarnah, rudnikih in drugih delovnih mestih in po mestih!

Mladinci in mladinke, ki ste v šolah, učite se pridno, da bi bili jutri lahko kar najbolj koristni naši državi! Delovna mladina, ki si doslej na številnih delovnih mestih pokazale sijajne primere delovnega herojstva in požrtvovalnosti, daj tudi prihodnje leto svoj dragoceni prispevek pri sklepnih delovnih akcijah za izpolnitev petletnega plana!

Borci, podoficirji, oficirji in generali naše slavne ljudske armade, pripravljajte se neutrudno, da boste vsak trenutek zmožni braniti in obraniti svoboda in neodvisnost ter mirno ustvarjalno delo socialistične Jugoslavije! Vojaki, podoficirji in oficirji na mejah naše socialistične države, varujte nedotakljivost naših meja!

Vam vsem in vsem državljanom in državljanke naše države voščim srečno leto 1952.

**Vsem bralcem, naročnikom in sodelavcem
želita uredništvo in uprava „Slovenskega
Jadrana“ SREČNO IN VESELO NOVO LETO 1952**

FRANCE BEVK:

SLOVENSKI JADRAN

Slovenski Jadran! Naše morje! Ob teh besedah vsakomur izmed nas, ki mu rodoljublje ni le prazen zvok vzdrhti srce. In pogled se mu nehote upre v preteklost in v bodočnost. V bodočnost, ki je naša, s tistimi svetlimi upi, kot jih le more imeti samozavesten narod, ki hoče živeti v svobodi in hoditi po poti napredka. A v preteklost s ponosom in zadoščenjem ob spominu na težke boje, ki so naše sončne bregove pokrili z mnogimi grobovi, a se nad njimi danes kot nekdašnje vedno glasi slovenska beseda.

Le malo imamo izročil, ki nam povedo, kako so živeli tudi naši dedje, ki so prvi posedli to obalo, se zakoreninili v njene bregove in uprli svoje poglede na široke morske poti v svet. Kulturni spomeniki iz tistih in poznejših dni, ki jih povsod srečujemo, nam govorijo o lepši, svobodnejši preteklosti te zemlje, kot jo je doživljala pozneje, ko sta se na teh tleh v boju srečala dva sosednja imperializma. S trenutkom, ko so tuji začeli čez naša telesa stremeti k obali našega Jadrana, se začelja tudi črne strani v zgodovini Slovenske Istre, ki smo jo po pravici tolikokrat imenovali tužno. Zemlja je bila po večini v rokah tuje gospode, ki je živela in bogatela od žuljev slovenskega tlačarja. Ta je imel od svojega krvavega truda komaj toliko, da ni poginil od glada. Njegove želje po kulturi in napredku so bile največkrat v kali zatrite, da bi se kdaj ne ovedel svojega človeškega dostojanstva in se hotel otresti jarma. Oči so se mu zaman s hrepenenjem ozirale na morje in v svet; obala mu ni prinašala blagostanja kot mnogim drugim, temveč je moral le prevečkrat v tujino v upanju, da se reši siromaštva. Živel je samo ob spominih na srečnejšo preteklost očetov in dedov. A njegovim zlohotnim gospodarjem se to ni bilo zadosti. Hoteli so tudi duše svojih tlačanov. Zato so jih z nasiljem potujčevali jim ubijali narodno zavest in zatirali njihov materinski jezik. Če bi se jim bilo posrečilo zabrisati vsako sled slovenstva na tem ozemlju, bi našo slovensko obalo za vedno zagrnili mrak, ostali bi samo grobovi.

Vse to nam je še tako blizu, da nas ob spominu zaboli srce, s trajnimi črkami bo ostalo zapisano v naših dušah. Če so bila stoletja nasičena od krivic in krvi, je bil čas med obema vojnama ena sama nepretrgana krivica in nasilje. Sosed, ki ga okrog in okrog obdaja morje, nam je hotel v svojem pohlepu z vsemi sredstvi iztrgati ta horni Kosček naše lepe, v stoletjih pribojevalne obale. Morda si je kdaj celo domisljal, da je njegov namen že dosežen. Ni načunal na to, da v naših na videz onemelih srcih še vedno tli iskra, iz katere je v danem trenutku buhnil ogenj odrešenja. Naš narod je po dolgih stoletjih zopet sam odločal o svoji usodi, ko je svojo pest dvignil k uporu.

Te bližnje preteklosti, ki nas je v bojih prekovala iz sužnjev v gospodarje na svoji zemlji, se bomo vedno z radostjo in ponosom spominjali. Pred nami se polna svetlih obetov odpira sežanjost in bodočnost. Slovenska Istra se je s krvjo svojih najhobših sinov in sinov vseh jugoslovanskih narodov rešila narodne smrti, se pogumno otresla na pol fevdalnega jarma in gre z naglimi koraki kulturnemu in gospodarskemu napredku naproti. Ne motijo je sovražni glasovi laži in obrekovanja, ki prihajajo z one strani Jadrana. To je vpijete zemljiške gospode, ki jo peče izguba stoletnih prednostnih pravic, ki jih je uživala na tej zemlji. To je besen, onemogel krik zakrinkanih fašistov ki vedo, da ne bodo mogli nikoli več z nasiljem potujčevati našega življa in tako zavzemati našo obalo in njeno zaledje. Ljudstvo, ki je znalo umirati za svojo svobodo, ne bo nikoli več izpustilo iz rok, kar je drago plačalo s svojo krvjo. Ono je tudi dokazalo, da zna spoštovati enakopravnost narodov, ki želijo z njim živeti v mirni skupnosti.

Zal, da kljub naporom in žrtvam zaradi tujih imperialističnih računov nismo dosegli vseh narodnih ciljev, četudi smo zahtevali samo to, kar je po vseh naravnih pravicah naše. Na tisoče in tisoče Slovencev je ostalo lizen meja skupne domovine, poleg tega je Slovenija odrezana od svelega morja, svojih širokih vrat v svet. Toda preveč bi rekli če bi trdili, da je slovenski narod odrezan od svelega morja. On je še vedno tu, na svoji obali, ki se razteza od Pirana do Devina. Zasedel jo je pred davnimi stoletji in jo ohranil v težkih bojih za ceno žrtv. In ne pozabimo, da se Jugoslavija, ko je v prilogi miru v svetu s težkim srcem podpisala mirovno pogodbo, s tem ni odrekla naravnim pravicam do strnjeno naseljenega slovenskega ozemlja. A ne glede na to se obmorski Slovenec, ki hoče živeti svobodno življenje, ne more odrekat pravic, da se bojujejo za priključitev k matični domovini. To niso dolžni le svojim žrtvam, ki ležijo v raztresenih grobovih, sebi in svojim otrokom, temveč tudi pravici. Odrekati komu to pravico, bi bilo nemoralno in bi pomenilo odrekati mu pravico boja proti krivici, zatiranju in suženstvu. Vsak tuj poklep po tej zemlji pomeni zavesten rop, udarec pravici v obraz.

Tako misli in čuti vsak Slovenec, ki mu bije v prsih domoljubno srce. Prebivalci naše obale niso osamljeni v svojem plemenitem stremljenju. Tako misli in čuti vsak istrski Slovenec, ki se zaveda kaj v morju sovražnih nakan pomeni svoboda za njegov narodni obstanek, za njegov kulturni in gospodarski napredek, za njegovo lepšo in srečnejšo bodočnost. To misel bo z vso odločnostjo širil in zagovarjal tudi naš list.

S KRASA

KOMUNALNA DEJAVNOST

Uprava za elektrifikacijo pri pov. za komunalno gospodarstvo OLO se bo ob koncu leta s ponosom ozrla na delo, ki ga je izvršila v letošnjem letu. Saj je bilo napravljenega 21 km daljnoveoda, še več pa navadnega omrežja. Kljub velikim težavam ki jih je morala uprava premagovati, je dobilo 14 vasi električno luč in sicer štiri vasi v Istri, deset pa v Brklinih. — Vrednost dela znaša že nad 25 milijonov. V mesecu januarju bodo dobile električno razsvetljavo še vasi Crni kal in Gabrovnica, kjer se dela pri napeljavi zaključujejo. Vasko množične organizacije so povsod priskočile na pomoč delavcem tega podjetja in DES, zlasti vasi Barka, Padež, Ocizla, Beka-Petrinje in Kastelec.

Upravo čakajo v letu 1952 še večje naloge. Saj težko čaka na električno luč še mnogo vasi v sledečih KLO: Loška, Rižana Gračišče, Truške, Sočerga, Movraž in Rakitovec.

RAZBIJACA KDZ MISLICE PRED SODISCEM

20. decembra preteklega leta sta se zagovarjala pred senatom okrožnega sodišča v Sežani člana upravnega odbora KDZ v Misljicah Franc Dežjot in Ludvik Nedoh, ker sta podtalno rovarila v zadruzi, tako da so imeli zadružniki več sto tisoč dinarjev škode. Krivdo sta hotela zanikati, vendar ko so številne pričez izpovedale sodišču resnico, je tudi zagovornik zaprosil sodišče, naj jima izreče mlo kazen. Francu Dežjotu je sodišče prisodilo 6 let strogega zopora, Ludviku Nedohu pa 4 leta in pol. Poleg tega je sodišče izreklo zaplembo vsega premoženja.

OPOZORILO
bralcem in naročnikom

Sporočamo vsem dosedanjim bralcem in naročnikom Istrskega tednika, da smo jih prevzeli tudi kot naročnike na Slovenski Jadran. Obenem pošiljamo list vsem novim naročnikom z željo, da pridobijo še druge. Bralce in preprodajalce v Jugoslaviji naprošamo, da se glede naročnine in vplačil obračajo na našo podružnico v Postojni, Gregorčičev drevored 5.

S TRŽAŠKEGA

Ob božičnih praznikih so poslali iz Rima v Trst demokratskega poslanka Bartoleja, ki »zastopa« v rimskem parlamentu istrske ezule in izgubljenost Istro. Bartole je znan kot eden najhujših šovinistov v italijanskem parlamentu in velja za vodilno osebnost v protijugoslovanski politiki italijanskih reakcionarnih krogov.

V Trst je bil poslan, da pregleda delo italijanskih iredentističnih strank in predvsem krščanske demokracije. Posebno so mu zaupali nalogo nadzorovati italijansko vladno pomoč istrskim ezulom, ki se jih je v Trstu naselilo nad 20.000. Za te italijanske priseljence gradi italijanska vlada s pomočjo raznih iredentističnih organizacij v Trstu in Italiji, s podporo in dovoljenjem anglo-ameriških vojaških oblasti posebne kolonije v slovenskem predmestju in slovenski okolici. Pregledal je kako potekajo dela v novem ribiškem naselju v slovenski vasi Stivan pri Devinu, kjer bodo naselili več sto italijanskih ribičev, ki so jih zvalili, da so zapustili svoje domove v jugoslovanski coni TO. Poleg tega pa si je ogledal tudi načrte za gradnjo novih stanovanjskih blokov v slovenskem predmestju, za katere je Italija nakazala za leto 1952 600 milijonov ltr.

Naseljevanje ezulov v Trstu in gradnja posebnih italijanskih kolonij na tržaškem slovenskem ozemlju spada v splošen okvir raznarodovalne politike italijanskih iredentistov na škodo Slovencev.

Gospa Fonda-Savio, ki se je pred nedavnim vrnila iz Pariza, kjer je bila kot članica nekaterih italijanskih organizacij družin padlih in pogrešanih v zadnji svetovni vojni, je imela v zadnjih dneh v Trstu več javnih konferenc, na katerih je izjavila, da so socialno-humanitarne ustanove. OZN ter razne francoske in druge podobne inozemske organizacije zavrnile njene lažnive trditve o preganjanju Italijanov v jugoslovanski coni TO in v Ju-

Novoletna voščila komandanta
Vojaške uprave JLA

SLOVENCI, ITALIJANI IN HRVATI!

Cestitam vam ob novem 1952. letu in vam želim uspehov v razvoju našega ozemlja, krepitvi enotnosti in bratstva ter medsebojnega razumevanja.

Skupno z ljudsko oblastjo ste v letu 1951 dosegli značne uspehe pri dviganju in boljšanju gospodarstva na vasi, kakor v mestu.

V letu 1952 je treba še bolj izkoristiti možnosti, ki so sedaj ustvarjene z novimi gospodarskimi ukrepi, ker je od vašega dela, od povečanja proizvodnje, od notranje utrditve gospodarskih podjetij in izboljšanja kmetijske odvisen tudi dvig življenjskih pogojev in življenjske ravni prebivalstva. Jugoslovanska vlada bo tudi v bodoče upoštevala prebivalstvo tega ozemlja in mu pomagala v njegovih naporih.

Branite doseženo enotnost in razumevanje med Slovenci, Italijani in Hrvati proti vsakomur, ki bi ju hotel razbiti!

Pomagajte ljudski oblasti v njenih naporih za gospodarski dvig tega ozemlja in za izboljšanje življenjskih pogojev delavcev in njihovih družin!

Sirite in krepite demokratične pridobitve ljudske oblasti, ki jamči svo-

bodno, kulturno in narodnostno življenje vseh treh narodnosti!

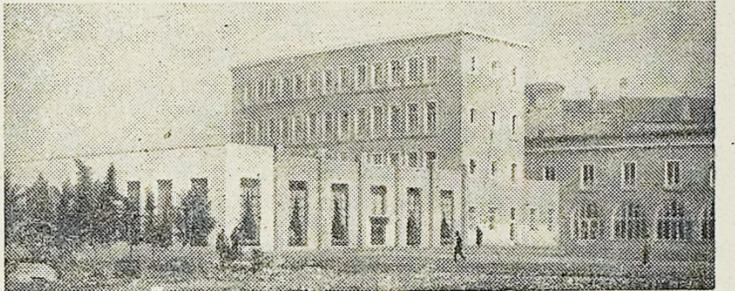
Pozdravljam vas in želim vsem delavcem ter vašim družinam, da bi v novem, 1952. letu v miru dosegli najlepše uspehe v teh plemenitih naporih. Poveljnik Vojaške uprave Jugoslovanske ljudske armade Jugoslovanske cone ISTO

Polkovnik Miloš Stamatović.

Voščila
okrožnega odbora SIAU

Okrožni odbor SIAU čestita prebivalcem Istrskega okrožja in članom SIAU ob Novem letu z željo, da bi bilo leto 1952 leto nadaljnjih zmag v krepitvi bratstva in enotnosti Slovencev, Italijanov in Hrvatov, leto marljivega in vztrajnega dela za dvio našega gospodarstva in kulture, za ohranitev naše svobode in za mir v svetu ter leto nadaljnje krepitve moralno-političnih enotnosti naših delovnih ljudi v borbi za izgradnjo socializma in za ostvartev naših težnj po skupnem in srečnem življenju z ostalimi narodi socialistične Jugoslavije. Živela socialistična Jugoslavija in naš tovariš Tito!

Okrožni odbor SIAU

ZA NOVO LETO SO ODPRLI
V KOPRU NOV HOTEL

Konec preteklega leta so delavci pri gradnji novega hotela v Kopru končali z vsemi deli. Tako je bil z novim letom ta hotel predan svojemu namenu. Imenoval se bo »Triglava«. Je zelo moderno opremljen. Ima veliko restavracijo za sprejem 150 gostov in

okrožni odbor SIAU čestita prebivalcem Istrskega okrožja in članom SIAU ob Novem letu z željo, da bi bilo leto 1952 leto nadaljnjih zmag v krepitvi bratstva in enotnosti Slovencev, Italijanov in Hrvatov, leto marljivega in vztrajnega dela za dvio našega gospodarstva in kulture, za ohranitev naše svobode in za mir v svetu ter leto nadaljnje krepitve moralno-političnih enotnosti naših delovnih ljudi v borbi za izgradnjo socializma in za ostvartev naših težnj po skupnem in srečnem življenju z ostalimi narodi socialistične Jugoslavije. Živela socialistična Jugoslavija in naš tovariš Tito!

SKUPINA TIHOTAPCEV PRED
LJUDSKIM SODISCEM

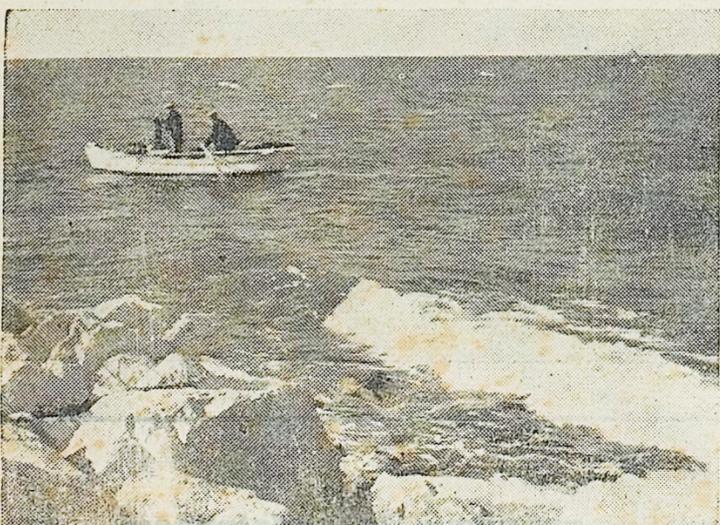
Včeraj so predali organi Narodne zaščite v nadaljnji postopek sodnih oblastem skupino desetih tihotapcev iz Pirana. Na čelu obtoženih je Attilio Benedetti, trgovec z ribiškimi potrebščinami v Piranu. Ostali pa so: Umberto Martini, Alojz Požar, Bruno Fonda, Mario Cheriscola Ivan Maršič, Giuseppe De Luise, Gino Petronio in Domenico Bullo. Omenjeni so obtoženi tihotapljenja raznih predmetov čez demarkacijsko črto v cono A in čez mejo v Jugoslavijo, kakor na primer razne kovine, ki so jih prinašali iz Jugoslavije v motornih čolnih ter jih prodajali v Trst z mastnim zaslužkom, s katerim so kupovali razne predmete in jih potem prodajali v Jugoslaviji in pri nas. Na njihov račun so bili najbolj škodovani nalvni potrošniki, ki so kupovali od njih take predmete. Ljudsko sodišče naj jih zato primerno kaznuje, kajti tihotapstvo je škodljivo vsej skupnosti.

OTROSKI SEJEM V KOPRU

Za praznovanje dneva otroške radosti — noveletne jelke so organizirala mestna trgovska podjetja v Kopru tridnevni otroški sejem. Prodajala so otroške potrebščine, igračke in drugo blago s 30 odstotnim popustom. Tudi knjigarna in papirnica LI-PA je prodajala šolske potrebščine po znižanih cenah.

V PIRANSKIH SOLARNAH SO SI
RAZDELILI DOBIČEK

V delovnem kolektivu piranskih solarn so si pred dnevi prvič razdelili dobiček, ki so ga ustvarili potem, ko so pri nas v veljavni novi gospodarski ukrepi. Povprečni znesek na vsakega solarja znaša 2200 dinarjev. Po zaslugah pri delu in prizadevanju so si tako razdelili 640.000 dinarjev. Dobitek proizvodnje soli pa znaša doslej nad dva milijona, vendar so si za sedaj razdelili samo tretjino dobička, ostali dve tretjini pa si bodo razdelili, ko bodo prodali še ostale količine soli.

Med najaktivnejšimi gospodarskimi panogami naših obmorskih krajev je vsekakor ribolov. Ribiči na Koprskem so z lovom na »plavo ribo« v preteklem letu zaslužili mesečno tudi po 50.000 dinarjev na moža. Slovenske ribiče v coni A pa čedalje bolj gospodarsko onemogočajo raznarodovalni ukrepi italijanskih šovinistov. — Na sliki: Naši ribiči imajo tudi pozimi polne roke dela. Mrzla voda, burja in mrzla jih ne astraši, pač pa pridno mečejo mreže in ne zastoj.

Ljudska skupščina FLRJ je sprejela zelo važne gospodarske ukrepe in predpise

Ljudska skupščina FLRJ se je 28. decembra sestala k drugemu izrednemu zasedanju, na katerem je sprejela zakon o planskem upravljanju narodnega gospodarstva, zakon o proračunih, temeljni zakon o družbenem prispevku in davkih, zakon o spremembah 15. člena zakona o Prezidiu, zakon o dopolnitvi zakona o redih in medaljah FLRJ in zakon o volitvah delavskih svetov v gospodarskih podjetjih.

Predvsem predstavljajo zakoni o planskem upravljanju narodnega gospodarstva, o proračunih in o družbenem prispevku in davkih nadaljnjo zelo pomembno konkretizacijo naše družbene gospodarske stvarnosti, ki gre po poti široke demokracije v upravljanju gospodarstva. O značaju in pomenu teh zakonov sta govorila predsednik gospodarskega sveta FLRJ Boris Kidrič in minister za finance Milentije Popović.

Iz njenih utemeljitev je jasno razvidna ogromna pomembnost teh zakonov v našem nadaljnjem družbenem gospodarskem razvoju.

Bistvo zakona o planskem upravljanju narodnega gospodarstva je razlikovanje med družbenimi plani in samostojnimi plani gospodarskih organizacij. S tem razlikovanjem se na eni strani načelno ugotavljajo obveznosti delovnih kolektivov do celotne socialistične skupnosti, na drugi strani pa se zagotavlja dejansko upravljanje gospodarskih podjetij s strani samih neposrednih proizvajalcev.

Z družbenimi plani, ki obsegajo osnovne proporce proizvodnje in razdeljevanja, se odreja smer razvoja materialnih sil in se izvaja temeljna delitev narodnega dohodka na potrošni fond delovnih ljudi,

na kapitalno izgradnjo in na druge splošne potrebe družbene skupnosti. Z družbenimi plani pa se ne omejuje samostojna iniciativa delovnih kolektivov. Nasprotno, proporce družbenega plana omejujejo pravzaprav sam družbeni plani na tisti neizogibni minimum, brez katerega bi se socialistična družba vračala v kapitalistično anarhično proizvodnjo. V tem pogledu predstavlja zakon o planskem upravljanju narodnega gospodarstva originalno rešitev povezovanja maksimalne iniciative neposrednih proizvajalcev s planskim urejanjem proizvodnje in delitve kot tudi razvoja materialnih proizvodnih sil.

Zato tudi novi finančni zakoni, predvsem zakon o proračunskih in njihove določbe tvorijo v skladu s celotnim novim gospodarskim sistemom bistveno razliko v obravnavanju sredstev, s katerimi razpolagajo in ravnaajo državni organi, od sredstev, s katerimi razpolaga gospodarstvo. To je posledica bistvene razlike v značaju in družbeni vsebini ljudskega premoženja. V prvem primeru gre za premoženje, ki je državno, medtem ko gre v drugem primeru za ljudsko premoženje, ki je v upravi neposrednih proizvajalcev.

Prvo premoženje se obravnava s proračunom, ki je tudi formalno zakonsko ločeno od gospodarskih podjetij, ki so v upravi neposrednih proizvajalcev. S tem se ustvarjajo pogoji, da se nadalje svobodno razvijajo socialistične oblike premoženja pod neposrednim upravljanjem proizvajalcev, da se državo premoženje vedno bolj zmanjšuje, da se gospodarski organizem čim svobodneje nadalje razvija. To

je obenem eno ključnih vprašanj v debirokratizaciji gospodarskega življenja in proizvodnih odnosov. Za kon o proračunih odpravljajo splošni državni proračun. Z družbenim planom se zagotavlja gospodarska enotnost in skladna povezanost vsega gospodarstva v gospodarsko celoto, dočim so proračuni posameznih organov državne oblasti lahko neodvisni drug od drugega. Zato se v novem zakonu o proračunih določajo večje proračunske pravice republiških organov oblasti, prav tako pa tudi drugih lokalnih organov. Zakon določa, da vplačuje vsako podjetje del družbenega prispevka v proračun lokalnega organa oblasti.

Zakon o družbenem prispevku in o davkih razlikuje sistem prispevka in davka, ki ga plačujejo socialistična gospodarska podjetja, od davka, ki ga plačujejo posamezniki in zasebni proizvajalci.

Po tem zakonu plačujejo vsa gospodarska podjetja, ki so pod upravljanjem delovnih kolektivov, družbeni prispevek v obliki stopnje na plačni fond, ki je enaka za vsa podjetja. Poleg tega so podjetja, ki imajo monopolizirani položaj, obvezna k dodatnemu družbenemu prispevku.

Davek na promet ostane še nadalje, ker se s to davčno obliko lahko učinkovito vzdržuje planirani nivo cen in planirana razmerja v cenah posameznih proizvodov.

Predviden je nov davek in sicer davek na ekstradobiček in to progresivno do določene višine. Poleg tega je obdavčen plačni fond podjetij, ki preseže določeno, po pla-

nu pričakovano višino in to s progresivno lestvico.

Glede davka na dohodek (davka od privatnih podjetij) je novi zakon obdržal v glavnem dosedanja načela, da se namreč obdavčijo skupno vsi dohodki enega zavezanca, ki jih je dosegel v enem letu. Davčne stopnje so progresivne. Toda pri izračunavanju iz kmetijstva so storjene pomembne spremembe. Predvsem je treba omeniti, da novi zakon o družbenem prispevku in o davkih določa, da se dohodek od kmetijstva izračunava v obliki katastrskega čistega dohodka po katastru zemljišča, kar je velika prednost pred sedanjim načinom izračunavanja dohodkov, ker se izključuje samovoljnost.

Uvaja se tudi lokalna doklada, ki bo predvsem služila za kritje proračunskih potreb občin, s čimer bo dosežena njihova proračunska samostojnost.

Veliko število obsojencev pomiloščenih

Ob novem letu je bilo pomiloščenih veliko število obsojencev, ki so bili obsojeni z administrativnimi kaznimi družbeno-kriminalnega dela zaradi sovražne dejavnosti na liniji Informbiroja. Ze konec decembra je bilo z odločbo ministra za notranje zadeve izpuščenih na svobodo 575 obsojencev. Na predlog komisij pri republiških ministrstvih in notranjem ministrstvu FLRJ, ki so bile ustanovljene po ukazu notranjega ministra FLRJ Aleksandra Rankovića, da ugotove, kateri izmed obsojencev, ki prestajajo kazni v kazensko-popravnih domovih lahko pride v poštev za pomiloščenje, je vlada FLRJ po pretresu predlagala Prezidiu ljudske skupščine FLRJ za pomiloščenje 3048 oseb.

Prezidij ljudske skupščine FLRJ je z ukazom o pomiloščitvi številka 8355 z dne 31. decembra 1951 pomiloštil predloženih 3048 obsojencev, s čimer so bili oproščeni nadaljnega prestajanja ostanka glavne izrečene kazni.

Praznik novoletne jelke

V KOPRU

Množične organizacije po vaseh in mestih so priredile na Silvestrovo kulturne prireditve in ob tej priložnosti je dedek Mraz tudi obdaril naše otroke. V Kopru so po nekaterih podjetjih, gostinskih obratih in ustanovah bogato obdarili otroke od šestega do dvanajstega leta. Na bazah SIAU pa so obdarili otroke od 2. do 6. leta. Skoraj ves dan je bilo potem otroško veselje in rajanje.

NA SKOFIJAH

V nedeljo so imeli otroci iz II. III. V nedeljo so imeli otroci iz prve, druge, tretje in četrte Skofije v dvorani zadružnega doma praznik novoletne jelke. Po kratkem programu, ki so ga izvajali pionirji, je dedek Mraz obdaril 103 otrok, ki so jih nato tudi pogostili.

V POSTOJSKEM OKRAJU

Ze v nedeljo, 30. decembra in v ponedeljek, 31. decembra so bile prireditve novoletne jelke, ko so roke mamic in očetov obdarovale naše malčke in jih pogostile z raznimi dobrotami.

V Postojni je bila v otroškem vrtcu že v ponedeljek dopoldne lepo uspeša prireditev, na kateri so nastopili naši cicibančki Magda, Draguška, Joško, Saško in drugi. Navzoči so bili tudi starši in po prireditvi so jim razdelili darila, ki so se jih cicibančki zelo razveselili.

Popoldne je uprizorilo Gledališče za Slovensko Primorje igrico »Maheha in pastorka« v režiji tov. Košaka. Prireditve je bila namenjena predvsem šolski mladini in staršem. Po tej igri je bilo obdarovanje šolskih otrok z dobrotami, ki so jih zbrale naše žene; zahvala gre predvsem tov. Peršoljevi in Bizjakovi ter vsem ostalim članom odbora za novoletno jelko.

V Cerknici so imeli že v nedeljo volitve novega odbora OF, a popoldne so članice AFZ priredile obdarovanje otrok v Domu kulture. Zvečer je uprizorila LMS igr »Zupanova Micka«, ki je zelo uspeša in videti je, da zmora mladina marsikaj, če se resno loti dela.

Zadnji dan v letu pa so imeli otvoritev zadružne gostilne pri Martinčiču, a krajevni odbor Rdečega križa je priredil silvestrovanje v menzi LIP in namenil čisti dobiček za potrebe SKUD v Cerknici.

V St. Petru na Krasu so imeli v dvorani podjetja »Javor« prihod Dedka Mraza. Nastopili so cicibani ter mladina z osnovne šole in nižje gimnazije, ki je uprizorila igrico »Poč novoletno jelko«.

Dedek Mraz je obdaril otroke s knjigami in zvezki — vseh obdarovanih otrok je bilo 600 — nakar so bili vsi pogoščeni še s čajem, pomarančami, keksi in drugimi sladkarijami. Razveseljevala sta jih tudi ugankar in babica, ki sta bila v pravljicnem kotičku. Zato, da je ta otroški praznik tako dobro uspel, gre vsa zahvala vsem ustanovam in iniciativnemu odboru!

NA TOLMINSKEM

Prireditve so bile v vseh krajih Tolminske. Pionirski odredi so s pomočjo organizacije AFZ poskrbeli za primerne programe in za zelo lepa darila. Okrajni pionirski svet je poklonil vsem pionirskim organizacijam po Solah knjige za njihove knjižnice; vsak odred je prejel skoraj po dvajset knjig, med njimi Pod svobodnim soncem, Knjigo o džungli, Otroka kapitana Granta itd.

Poleg knjig so prejeli tudi zvezke. Okrajni LO je dal v ta namen 140.000 dinarjev, s čimer je prispeval k temu, da je bil ta otroški praznik res lep in da se ga bodo vsi še dolgo spominjali.

NA KRASU

Skoraj ni bilo vasi, kjer ne bi obiskal naših cicibanov in ostale mladine dedek Mraz. Lahko rečemo, da je bila obdarovana vsa mladina in se je tudi dobro zabavala ob pripovedovanju Pavlihe, drugod jih je zopet zabavala babica s pripovedovanjem pravljic, a ugankar jim je staval vozličke, ki so jih zelo spretno razvijavali.

Za dobro izvedbo vseh prireditev se je zahvaliti predvsem našim učiteljem, odborom AFZ, OF, ZB in vsem ostalim, ki so se ponekod zelo dobro znašli pri iskanju sredstev za darila. Revnejšim krajem je razdelil okrajni iniciativni odbor 150.000 din; ta denar so prispevala podjetja: Okrajno mizarstvo podjetje v Divjači, Preskrba v Sežani, Tovarna steklene galanterije, Tovarna pletenin, DES Sežana, Sindikalna podružnica pri OLO Sežana in drugi. Posebno razumevanje pa je pokazalo poverjeništvu za trgovino in preskrbo v Sežani, ki je poklonilo 25.000 din; vsem najlepša hvala v imenu cicibanov in staršev!

V ILIRSKOBISTRISKEM OKRAJU

Sindikalne podružnice po tovarnah, zadružne gostilne in njihove trgovine v Knežaku kakor tudi zakupne gostilne in ostali so zbrali za obdarovanje otrok 27.000 din, za kar so kupili predvsem knjige. Na prvi strani vsake knjige je napisano: Ob priliki novoletne jelke 1952 Ti poklanjajo delovni kolektivi Pivke skromno darilo. Poleg tega so bili obdarovani tudi s pecivom in drugimi dobrotami.

Mali oglasi

Hrvatini Ivan, Malije 55 — Izola, je 11. 8. 1951 izgubil osebno izkaznico v Trstu. Ker je do danes ni dobil, jo proglašaja za neveljavno.

Kocjančič Kristina, zaposlena v civilni bolnici v Piranu, se je 2. I. 1952 peljala iz Kopra—Pirana z avtobusom, ki odhaja iz Kopra ob 18,15. Na poti ji je bil zamenjan kovček.

Prosi prizadeto osebo, da sporoči svoj naslov na gornji naslov, in tudi bralec lista, če to osebo poznajo, da ji sporoče, kje naj zamenjan kovček.

RAZMERE V IDRIJI

Vzoredno z novimi gospodarskimi ukrepi lahko zapazimo tudi zboljšanje razmer v našem mestu.

Samo če pogledamo lepo urejene izložbe po trgovinah, nam je lahko prijetno, ker smo bili vsa leta po vojni navajeni zanemarjenih ali praznih; tudi vlnjivosti po trgovinah je več.

Na trgu Maršala Tita smo dolgo časa gledali razvaline med vojno podte cerkve. Letos pa so bile te odstranjene in v kratkem bo tam lepo urejen park; lepo urejen je tudi že park pred osnovno šolo.

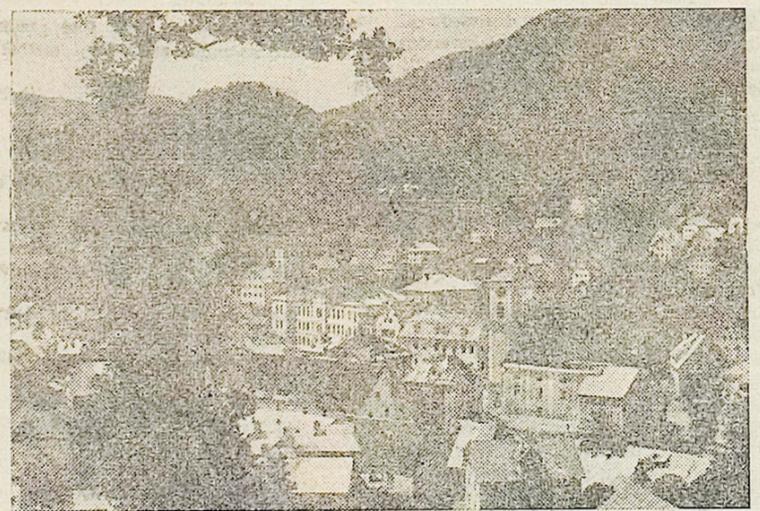
Mnogo spominskih plošč padlim borcem v NOV je bilo letos odkritih, vendar se bo Idrija vsem oddolžila šele, ko bo postavljen primeren spomenik, o katerem bi bilo treba razmišljati v prihodnjem letu. Pričakovani smo tudi, da bo že letos obnovljen eden izmed najstarejših slovenskih teatrov; napreduje pa delo

pri adaptaciji poslopja, kjer bo muzej. Upajmo, da bodo z delom nadaljevali. Prav tako moramo končati stanovanjsko stavbo v Rožni ulici, ker je stanovanjsko vprašanje v Idriji jako pereče.

Pohvalimo se lahko z dobro urejenim avtoparkom OKAP in OZKZ, ki sta odlično prevažala les in pridelke z oddaljene železniške postaje v Logatcu. Tudi avtobusne zveze imamo dobre.

Zelo se je zboljšala preskrba z drvmi: še lansko leto so bile vse ustanove in večina upokojencev v najhujšem snegu brez kuriva, letos pa vidimo skladovnice drv in Idrijačane zima nikakor ne skrbi.

V mestu imamo več podjetij, vendar pomeni za Idrijo rudnik živega srebra vse. Z novim zakonom o samostojnosti podjetij bo lahko rudnik precej pripomogel pri razmahu Idrije. Je,ram Janez

Rudarsko mesto Idrija, z nad 5000 prebivalci, je znano tudi izven meja naše domovine zaradi rudnika živega srebra, ki je drugi največji v Evropi. V rudniku kopljejo rudo že nad 450 let. V prejšnji državi so bili delavci zelo slabo plačani in so morale priprijeti za delo tudi žene, če so se hoteli preživljati. Tako se je že pred 400 leti začelo razvijati v Idriji čipkarstvo, ki je doseglo svetoven sloves. Kakor so rudarji dosegli ogromne uspehe pri delu v rudniku (pletelni plan so izpolnili že lani 28. februarja), tako so tudi žene s svojim požrtvovalnim delom pridobile naši domovini dragocene devize za izvožene čipke. Njihova čipkarska zadruga šteje danes že nad 2.400 članic.

Slika prikazuje Idrijo, kjer so še vidna porušenja iz pretekle vojne.

ALI BO PRIŠLO DO ZDRUŽITVE NEMCIJE

Ze dober mesec je Nemčija osrednji evropski problem, pa naj se že postavlja v okviru zapadno-evropskega obrambnega sistema in evropske vojske ali pa na zasedanju Glavne skupščine Združenih narodov, kjer razpravljajo o možnosti združitve vse Nemčije.

Zapadnonemški kancler Adenauer se dobro zaveda, da zapadne velesile ne morejo postaviti učinkovite evropske obrambe brez Zapadne Nemčije in da so prisiljene izpolniti praznino v sredi Evrope, ki jo predstavlja razorožena Zapadna Nemčija. Zato se je Adenauer na vseh konferencah izrekel za skupno evropsko vojsko, ki bi slonela na evropski politični federaciji. S tem upa odstraniti pri zapadnih velesilah bojazen, da bi prišlo do obnove nemškega militarizma in hkrati razpršiti dvom v trdnost zapadnonemške demokracije, ki ga ustvarjajo razne neonacistične skupine. To stališče je za Adenauerja sredstvo, da uveljavi enakopravnost Zapadne Nemčije.

Adenauerjevi politiki pa odločno nasprotujejo socialni demokraciji. Tudi oni se sicer zavzemajo za enakopravnost Nemčije, vendar sodijo, da je to mogoče doseči po drugi poti. Po njihovi zamisli naj bi predhodno izvedli združitve vse Nemčije in šele združena Nemčija bi po njihovi sodbi bila v stanju, pogajati se kot enakopravna članica.

Ali morda socialni demokrati računajo na uspeh pogajanj v Združenih narodih o združitvi obeh Nemčij? V splošnem namreč sodijo, da bi pri vsenemskih volitvah pod mednarodnim nadzorstvom zmogla Schumacherjeva socialno-demokratska stranka.

Toda vprašanje je, v kakšni meri utegne uspeti akcija za združitve Zapadne in Vzhodne Nemčije. Kakor je znano, je to zadevo prva sprožila Sovjetska zveza. In to z namenom, da bi ovirala, če že ne preprečila, vključitev Zapadne Nemčije v zapadni obrambni sistem ter s tem pridobila na času. Seveda, Zapad ni mogel odkloniti razpravo o združitvi vse Nemčije, ki je prav gotovo želja ne samo vseh Nemcev, temveč tudi vseh držav, ki si iskreno želijo dokončno ureditev Evrope. Da bi se Zapad zavaroval proti sovjetskemu manevru, pa je moral iskati obliko, v kateri bi mogel izvesti nemudno obrambo Zapadne Nemčije.

Na to karto igra Adenauer, ki odgovarja na očitek socialno-demokratske opozicije, da ni časa za izgubljanje in da je potrebno vztrajno se pogajati z Zapadom ter pri tem uveljaviti enakopravnost zapadnonemške republike.

Ali je s tem rečeno, da je šla

Churchill v Ameriki

Predsednik britanske vlade Churchill in zunanji minister Eden sta dne 31. decembra 1951. odpotovala s prekoceanskim parnikom »Queen Mary« v Ameriko na uraden obisk k predsedniku Trumanu. Razpravljali bodo predvsem o splošnih vprašanjih angleškega gospodarstva s posebnim ozirom na pománjkanje jekla in drugih surovin, ki so potrebne za izvrševanje britanskega oboroževalnega načrta. Ob tej priliki bo Velika Britanija prejela verjetno začasno gospodarsko pomoč v znesku 300 milijonov dolarjev. Na dnevnem redu razgovorov je tudi vprašanje evropske vojske, glede katere hoče Velika Britanija samostojno nastopati kot tretja sila med Ameriko in kontinentalno Evropo. Razpravljali bodo med drugim tudi o vprašanju Srednjega vzhoda, zlasti Perzije in Egipta, ter o vskladitvi anglo-ameriške politike do Sovjetske zveze. Rešiti bodo morali tudi sporno vprašanje ali bodo atlantske oborožene sile sprejele tip ameriške puške ali pa angleške, kakor tudi to, ali bo poveljnik skupnih pomorskih sil ameriški ali angleški admiral. Nekateri napovedujejo da bo Churchill uspelo uveljaviti svoje stališče pri Trumanu z ozirom na svoj avtoriteto in preizkušeno spretnost pri pogajanjih. Drugi pa zopet trdijo, da zadeva ne bo šla tako gladko, češ da si Truman ne bo dal uplīvati od Churchilla kot svoj čas njegov predhodnik Roosevelt.

možnost združitve Nemčije po vodi? V tem oziru je bil Zapad zelo previden, ker pušča vrata za pogajanja z Vzhodom še vedno odprta s pogojem seveda, da Sovjetska zveza dokáže svoje iskrenosti, kar pa do sedaj še niso zabeležili. Prav zaradi tega se zapadne velesile niso hotele izreči o Adenauerjevih zahtevah glede vzhodnonemških ozemelj, ki ležijo preko Odre in Nise. Zapad bo namreč sedaj sklenil z Zapadno Nemčijo samo splošno pogodbo, ki naj nadomesti zasedbeni statut. O dokončni ureditvi Nemčije pa bi odločila šele mirovna pogodba.

Adenauerjeva »realistična politika« sloni na trenutnih potrebah obrambe Zapada in vzpostavljenja ravnotežja sil med Zapadom in Vzhodom. Le-ta pa je prinesla Zapadni Nemčiji že tak vpliv v mednarodnih odnosih, da se pri Adenauerjevih sestankih z ministri za padnih velesil, že govori o »štirih velikih Zapada«. To Adenauerjevo zadržanje pa je skladno z načelom zapadnih velesil, da je namreč najprej potrebno Zapad utrditi in šele potem bo v stanju se uspešno pogajati z Vzhodom. Za izvedbo te obrambe pa se postavljajo nujni roki, ki zahtevajo veliko naglico v odločitvah glede povezave zapadnih obrambnih sil. Vse to pa predstavlja očitno konjunkturo za Adenauerjevo vlado in v sedanjih okoliščinah malo možnosti za uspeh na karti, ki jo igrajo Schumacherjevi socialdemokrati.

Na Koreji nič novega

Na korejski fronti vlada z malimi izjemami zatišje, čeprav premirje še sedaj ni podpisano. Pogajanja potekajo v obeh pododborih komisije za premirje in sicer za vprašanje nadzorstva nad premirjem in za vprašanje izmenjave vojnih ujetnikov. Dosegli niso še nobenega bistvenega napredka, ker Severni še vedno vztrajajo pri tem, da bi v času premirja obnavljali svoja letališča. Glede izmenjave vojnih ujetnikov pa obstoji težava zaradi tega, ker imajo zavezniški v svojih rokah večje število severnokorejskih in kitajskih vojnih ujetnikov, medtem ko imajo Severni zajeti veliko število južnokorejskih civilistov katerim pa odrekajo značaj ujetnikov.

Anglo-egiptski spor v novi luči

Egiptski kralj Faruk je imenoval za svojega šefa kabineta in za svojega zunanje političnega svetovaleca Hafiza Afija in Abdela Fataha Amir pašo, ki veljata za odkrita prijatelja Velike Britanije. Ta korak je vzbudil v Egiptu in Veliki Britaniji veliko presenečenje in povzročil nezadovoljstvo v skrajno-nacionalističnih egiptskih krogih. Po eni strani je ta ukrep ublažil anglo-egiptski spor zlasti zato, ker spopadi med Egipčani in Britanci niso več tako pogosti in ostri. Po drugi strani pa pobijajo to težnjo po sporazumu uradne izjave članov egiptске vlade, ki trdijo, da se v anglo-egiptskem sporu ni nič spremenilo.

SLABI IZGLEDI

Dobele solze je zopet pretakal te dni sosedni klerofašizem nad svojo nadvse ljubljeno »cono B«. Vzrok za veliko žalost je bila lažna vest, ki je prišla na ušesa svetim očetom in mežnarjem pri Sv. Justu, da so strašne oblasti te cone zabranile praznovati božič. To beležimo samo kot nov dokaz kako pride pobožni družščini v naši sosesčini prav vsaka še tako brezpomembna laž za klevetanje naše ljudske oblasti. Te vrste klevete pridejo posebno prav duhovniškemu časopisju. Pri tem pa pozabljajo, da predstavlja tako pisanje najzgodovnejši dokaz o verski svobodi in toleranci pri nas in da se tolečejo s temi opisi sami po zobeh.

Kako pa prav ti ljudje, ki znajo toliko pisariti o naših zadevah, pojmujejo svobodo pri sebi, nam ne kaže le nedavna zgodovina, ko je Italija delila našemu ljudstvu tako svobodo, ki je za vse čase

LETO DNI PRIZADEVANJ ZA MIR

Ko štejemo prve dni novega leta 1952 in pregledujemo dolgo ter trnjevo pot, ki jo je prehodilo človeštvo lansko leto, nas kljub vsem težavam in skrbem preveva zadovoljstvo, da se niso uresničile temne napovedi raznih črnogledih napovedovalcev za preteklo leto. Saj je bil svetovni mir, naša največja dobrina, tudi v lanskem letu ohranjen.

Ta ugotovitev pa nam ne daje samo poguma za bodočnost, marveč nam tudi omogoča, da objektivno in pravilno ocenimo miroljubne sile, ki so se tudi lani kljub raznim omahovanjem uveljavile in tudi v lanski borbi zmagale.

Morda nikjer na svetu ni bila ta borba tako ostra kot na Daljnem Vzhodu. Prva nevarnost je obstojala v tem, da ne bi severno-korejski in kitajski napadalci s svojimi množičnimi napadi pognali sile Združenih narodov s Koreje ter tako prešli nagrajo za agresijo. Toda zavezniškim silam pod poveljstvom generala Mac Arthura je uspelo napadalce zadržati ter jih premagati. Druga nevarnost pa je obstojala v tem, da zmogoslavni ameriški general v nestrpni želji po dokončni zmagi ne zaide v drugo skrajnost ter ne razširi vojne operacije na celinsko Kitajsko, kar bi pomenilo razširitev konflikta. S tem, da je bil general Mac Arthur odpo-klican domov, je bil vsekakor storjen važen ukrep, da se korejski konflikt, če že ne odpravi, pa vsaj omeji in tako reči svetovni mir. Ta previdnost pa je po drugi strani omogočila, da so se ponovno začela pogajanja za premirje in da so tudi uspešno napredovala. Čeprav niso premirja še podpisali, vendar upajo, da bo ta cilj prej ali slej dosežen.

Napad na Koreji, ki je razkrinkal sovjetski napadalen manever, pa je imel to dobro stran, da je povečal budnost mednarodnega mnenja proti neilicem nove vojne, da je tesneje povezal miroljubne sile, ki so pristopile k okrepitevi svoje obrambe. Zapadne velesile so pospešile spravo z nekdanjimi sovražnimi državami ter z njimi sklenile obrambno zavezništvo pred novo, skupno nevarnostjo. Tako so kljub sovjetskemu nasprotovanju podpisali mirovno pogodbo v San Franciscu z Japonijo, ki je postala zaveznica zapadnih velesil.

Ista razvojna pot poteka sedaj glede Nemčije s to razliko, da gre za pritegnitev v zapadni obrambni sistem le dela Nemčije, ki je pod zasedbo zapadnih velesil, to je zapadno-nemške republike.

Izzivanje na Koreji je imelo pa še to posledico, da je utrditev in oboroževanje držav atlantske zveze možno napredovalo. Število članstva te zveze se je s pristopom Grčije in Turčije celo povečalo.

Druga važna točka v Evropi, kjer je grozil podoben napad kot na Koreji, je Jugoslavija. Sosedne inform-birojevske države, ki se mrazlično oborožujejo preko določil mirovne pogodbe, so tudi letos nadaljevale s svojimi izzivanji na jugoslovanskih mejah, kjer so uprizarjale in še uprizarjajo obmejne spopade. Le hladnokrvnosti jugoslovanske vlade in pa krepitevi jugoslovanske obrambe, ki je naletela na podporo vseh miroljubnih sil, gre zasluga, da se niso obmejni spopadi izrodili v hujše zapletljaje.

Jugoslavija je ponovno pokazala svojo miroljubnost s tem, da je dala pobudo za sprejem resolucije na glavni skupščini Združenih narodov, ki priporoča mirno poravnavo sporov med Jugoslavijo in njenimi vzhodnimi sosedi ter vzpostavitve normalnih diplomatskih odnosov med njimi.

Veliko nevarnost za mir je tvorila lani takoimenovana negativna nevarnost arabskih držav. To so države, ki hočejo doseči popolno neodvisnost in se borijo proti preživelim ostan-kom kolonializma. Toda pri tem jim grozi nevarnost, da bi sovjetski imperializem izkoristil upravičene težnje teh zaostalih držav ter vsilil tem

Trigve Lie

deželam še hujše suženjstvo. V to vrsto konfliktov sodi nedvomno spor zaradi perzijskega petroleja. Vendar pa je uspelo vojno nevarnost odstraniti s tem, da se je Velika Britanija odrekla oboroženi intervenciji v Perziji za zaščito svojih petrolejskih interesov. S tem je namreč bila odstranjena preteveza za odkrito vmešavanje Sovjetske zveze v Severni Perziji. Podoben spor se odvija v Egiptu. Bistveno pri vsem tem pa je vprašanje ali bo uspelo najti kompromis med upravičeno težnjo po neodvisnosti raznih držav in potrebami njih obrambe, ki v sedanjih okoliščinah narekujejo obrambno povezavo. Odpor teh zaostalih držav proti morebitnemu napadalcu pa bo učinkovit le tedaj, če bodo te države kulturno in gospodarsko napredovale. Na tem področju so lani mnogo storili v okviru Organizacije združenih narodov z dajanjem gospodarske pomoči manj razvitim in gospodarsko zaostalim deželam.

Resne poskuse za ohranitev svetovnega miru so lani storili z iskanjem rešitve najtežjemu problemu, ki danes tare človeštvo, to je vprašanje razorožitve.

Pri pogajanjih glede tega problema se je izkazalo, da sta si stališči obeh blokov daleč narazen. Sovjetska zveza bi hotela namreč opravičiti premoč, ki jo ima s kopno vojsko ter se zavzema za prepoved atomskega orožja, kjer Zapad daleč nadkriljuje sovjete. Zapadne velesile pa si prizadevajo pri razorožitvenih načrtih uveljaviti ravnotežje sil, za kar naj bi jamčilo štetje orožja in stalno mednarodno nadzorstvo, čemur se pa Sovjeti izmikajo. Pri dosedanjih pogajanjih niso dosegli bistvenega zblizanja, vendar pa so ustanovili razorožitveno komisijo pri Združenih

narodih, v kateri se bodo pogajanja med velesilami nadaljevala, kar vendar ohranja upanje, da utegne kdaj priti do rešitve tega težkega vprašanja.

Mnogo se je lani govorilo, da bi se zopet sestali veliki štirje ter med seboj našli sporazum o vseh perečih vprašanjih. Podoben sestanek bi bilo vsekakor pozdraviti, saj velesile nosijo največjo odgovornost pri vzdrževanju miru. Vendar pa bi morali veliki štirje v tem primeru računati s težnjami malih narodov. Če bi pri teh pogajanjih iskali namreč samo novo delitev vplivnih področij, bi le zamislili kalni nove vojne, kot je pokazal primer Koreje.

Drugo osnovno vprašanje, ki so ga načeli Združeni narodi za vzpostavitev trajnega miru v Evropi, je vprašanje združitve vse Nemčije. To naj bi dosegli na ta način, da bi razpisali vsenemške volitve, ki bi morale biti svobodne in iz katerih bi izšla enotna nemška vlada. V ta namen so Združeni narodi sklenili poslati v Nemčijo mednarodno komisijo, ki naj bi ugotovila, ali so dani pogoji za izvedbo svobodnih volitev. Uspeh te akcije pa je odvisen od tega, ali bo Sovjetska zveza dovolila delovanje te komisiji na sovjetskem zasednem področju Nemčije.

Po pregledu vseh pozitivnih in negativnih sil, ki so si v lanskem letu stale nasproti, ne moremo izgubiti upanja v mir kljub temu, da nevarnost vojne še danes ni odstranjena. Razvoj mednarodnih dogodkov nam dokazuje, da je lani pobuda za mednarodno dejavnost prešla v roke miroljubnih sil. To pa vsekakor pomeni zmanjšanje vojne nevarnosti, ker omejuje možnost za Sovjetsko zvezo, da bi netila nova vojna žarišča, kot se je to zgodilo na Koreji.

In prav to naglo vzpostavljanje ravnovesja sil in pripravljeno, s katero je tako naglo in jasno odgovoril Zapad, nam dokazuje, da bi bilo napačno primerjati sedanje leto z leti tik pred prvo in drugo svetovno vojno. Tedaj so namreč imele napadalne sile proste roke, ker nihče ni pokazal odločne volje, da bi se jim zoperstavil. Napadalce je takrat tudi opogumilo dejstvo, da je bila ena izmed glavnih velesil to so Združene države Amerike, v izolacionizmu in tako rekoč izven svetovnega dogajanja. Nasprotno pa je današnja mednarodna stvarnost povsem drugačna, ker je Amerika tesno povezana z Evropo in so tudi jasno bira trzčena svarila proti vsem morebitnim poskusom napada.

Kljub temu bi bilo težko izrekači napovedi za leto 1952. Borba med zlim in dobrim, med vojno in mirom se bo tudi letos nadaljevala. Dosedanje ugotovitve pa nam vsekakor večajo zaupanje, da z mirnejšim srcem gledamo v bodočnost.

TRI IZ SOVJETSKE ZVEZE

Učitelj: Sovjetska zveza je najsrečnejša dežela na svetu. Pri nas ni otroka brez očeta. Vaš očka, otroci, je veliki Stalin.

Mali Saša: A, zdaj šele razumem zakaj so zaprli moža moje mame!

Učitelj: Kdo je bil največji revolucionar na svetu?

Miška: Lenin.

Učitelj: Kdo pa je še večji?

Miška: Stalin je v primeri z njim pravi velikan!

Učitelj: Pravilno! Zdaj pa povej, zakaj?

Miška: Ker je 20 centimetrov višji!

Komisar: Kaj je največja dolžnost sovjetskega vojaka?

Rdečearmejec: Da umre za velikega Stalina!

Komisar: In zakaj? Rdečearmejec: Ker mu Stalin želi dobro!

RAZLIČNA MNENJA

Frane: No, Tone, kako je kaj sedaj, ko si se poročil?

Tone: Zelo slabo.

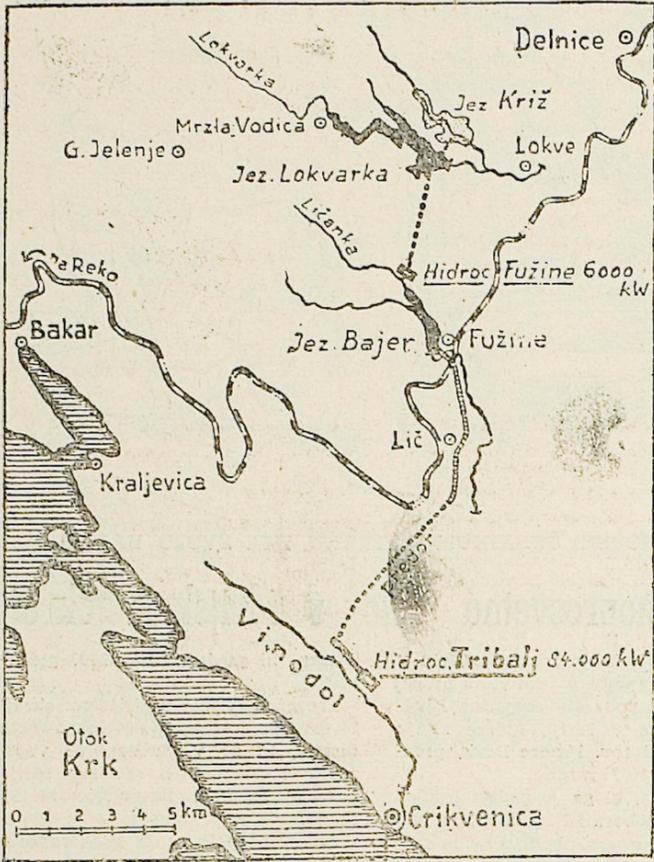
Frane: Zakaj pa?

Tone: Zato ker sem dobil tako ženo, ki je najbrž prisostvovala konferenci v Pan Mun Jomu.

Frane: Beži, Tone, saj to vendar ni mogoče.

Tone: Hudiča, kako da ni mogoče, ko pa se z nobenim mojim predlogom ne strinja...

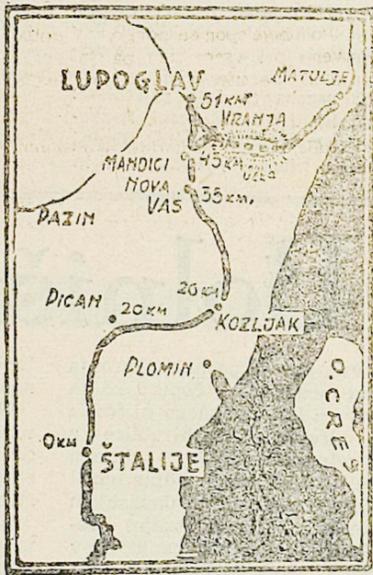
Nova hidrocentrala Vinodol Kaj smo napravili v l. 1951 v postojnskem okraju

Cez nekaj tednov bo začela delovati nova hidrocentrala Vinodol nad Crikvenico. Električno energijo bodo po 110.000 voltnem daljnovodu pošiljali do transformatorske postaje v Zagrebu, od koder ja bodo razpošiljali v potrošniška središča. Nova centrala bo sprva obratovala z enim samim agregatom, ki je po moči največji kar so jih doslej montirali v Jugoslaviji, ko pa bo obratovala z vsemi tremi agregati, bo znašala njena zmogljivost 84.000 kilovatov. V primerjavi navajamo, da bo imela hidrocentrala Mariborski otok z vsemi tremi agregati 54.000 kilovatov.

Proga Lupoglav — Štalije dograjena za tovorni promet

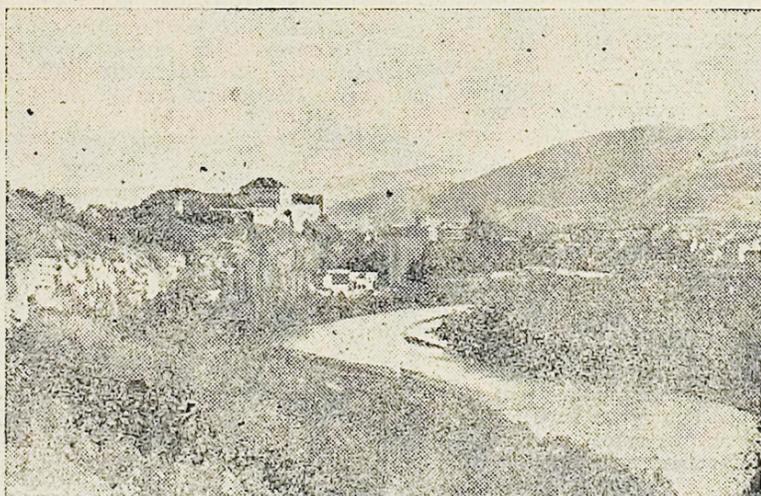
Železniško omrežje Istre se je razširilo. Na novi progi Lupoglav—Štalije so 25. decembra položili zadnje tračnice, ki spajajo 54 km dolgo novo železniško progo. Proga, dasi še nima dograjenih vseh železniških objektov, je vendar že usposobljena za tovorni promet. Nova proga predstavlja veliko gospodarsko pridobitev predvsem za rudnik Raša. Njegova proizvodnja — letno okrog 700.000 ton premoga, ki se je doslej dovažala v notranjost države preko morja, se bo odslej nalagala neposredno na železniške vozove in čez Lupoglav in Divača prevažala v razne predele države in drugam. S tem se bodo prevozni stroški tega premoga znatno pocenili, kar bo v korist vsemu gospodarstvu.

France Habe: S POTI PO MAKEDONIJI

Makedonija me je vedno najbolj vabila, bolj kot vse druge pokrajine naše države. Za vsakega od nas je predstavljala ta dežela nekaj posebnega, daljnega, pravljicega, prav eksotičnega. Vendar mi je bila nehoti dana prilika videti precejšen kos Evrope, preden se mi je posrečilo spoznati ta čudoviti kos najjužnejši del naše države. Sele, ko me je doletela sreča prisostvovati v drugi polovici septembra kongresu profesorjev-geografov v Makedoniji, sem podrobneje spoznal njeno pokrajino in ljudi. Daleč je ta zemlja, tako daleč z vlakom, da je preje prispel v Zagreb z avionom profesor Harris iz Chicaga v Združenih državah ameriških, kot mi iz Ljubljane v Skoplje. Moja pot na jug se je vedno končala v Beogradu. Tam sem večkrat stal na Kalimegdanu, stari beograjski trdnjavi, odkoder se mi je odpiral veličasten pogled na sotočje Donave in Save ter širo slavonsko ravan. Takrat mi je vselej uhajal pogled proti jugu, proti deželi sonca. To sončno Makedonijo sem vedno primerjal z našo Slovenijo in jo vzljubil zaradi številnih njenih sorodnosti. Prva leži na skrajnem severu, druga na skrajnem jugu naše države. Ze od pam-

tiveka so vodila preko Slovenije važna prometna pota od Trsta preko Krasa in Postojnskih vrat v Ljubljansko kotlino in dalje navzgor v Alpe. Makedonija je postala centralna balkanska pokrajina zaradi poti, ki vodi od Soluna preko znamenite naravne vodne ceste Vardar, Morava v Podonavje,

GLAVNA REKA MAKEDONIJE VARDAR, V OZADJU SKOPLJE

Okrajni ljudski odbor v Postojni je dosegel v preteklem letu kar za dovolj velike uspehe.

V začetku leta je bilo približno 42 milijonov dinarjev dolga, ker ljudje niso plačali vsega davka. Posledica tega je bila, da niso delavci in nameštenci prejeli pravočasno plač, invalidi niso dobivali invalidnin, a oni, ki so soc. podpore potrebni, teh podpor niso mogli dobiti ob pravem času, da ne govorimo o tem, kakšne težave so bile šele v vseh panogah gospodarstva, ker je manjkalo toliko denarja.

OLO je razpolagal s temi investicijami: 2,5 milijona dinarjev za dograditev dijaškega doma v Postojni, za cesto Selšček—Otave 6 mil. dinarjev, za gradnjo mlina v Pudobu 2,5 mil. din. za popraviljanje in vzdrževanje vseh lokalnih cest 3 mil. dinarjev in za obnovo podeželja pa 6.605.000 din.

Zaradi raznih pomanjkljivosti in napak, ki so jih delali nekateri premalo zavedni uslužbenci, je bilo še posebno težko zato, ker so ljudje gledali z nezaupanjem v ta forum; vendar, ko so izločili take ljudi, se je začelo stanje kmalu bolj šavati. Konec meseca junija so začeli graditi na vseh koncih in krajih. Ze prej pa smo začeli s sistematičnim delom na vseh področjih, posebna skrb je bila posvečena krajevnim ljudskim odborom in drugim forumom ter organizacijam; s tem smo dosegli, da se je večina podjetij osamosvojila. Danes že lahko trdimo, da opravljajo vsi svo. je delo tako, kot to želijo delovni ljudje.

Poravnani so vsi dolgovi, urejeno je davčno knjigovodstvo pri OLO in KLO, davki so skoro vsi pobrani in tudi odmera dohodnine za leto 1951 je zaključena. Po podjetjih je bilo 209 pregledov, napravljene so bilance tudi za vsa prešnja leta — vseh je bilo 207. Samo uslužbenci pov. za finance so opravili več kot 13.000 ur prostovoljnega dela.

Tudi uslužbenci Narodne banke so pregledali 96 raznih podjetij in zadrug in so opravili vsak mesec približno 500 ur prostovoljnega dela. Z vestnim in požrtvovalnim delom ljudi po podjetjih, zadrugah in KLO ter odborih množičnih organizacij smo uredili vse finančno poslovanje.

Na področju komunalne dejavnosti je treba ugotoviti to, da bo mlin v Pudobu kmalu dograjen, cesta Selšček—Otave je že izročena prometu. Za dograditev te ceste (dolžina 5 km) je bilo uporabljenih le 4,5 mil. din; nadaljujejo z gradnjo ceste proti Rakitni, ki bo dolga 800 m. Cesta Rakek—Stari trg je bila popolnoma obnovljena in tu so opravili člani Fronte delo v vrednosti 2.769.816.—din. Lokalni promet je presegel plan za 16%; nabavili so nov avtobus.

Obe naravni izhodišči in skrajni točki teh zaledij sta odtrgani od narodnega telesa, Trst od Slovenije, Solun od Makedonije. Trst je bil odtrgan po prvi svetovni vojni 1918, Solun pa po balkanskih vojnah l. 1913. Obe deželi sta doživljali enako usodo. Slovenija tisočletno habsburško, Makedonija pa politisočletno otomansko hlapčevstvo. Nas sta preganjala nemško plemstvo in buržuazija, Makedonce pa turško plemstvo — spahije in grška cerkev, ki sta imela Makedonce le za objekt izkoriščanja.

Zelo velike uspehe pa je imel okrajni ljudski odbor pri elektrifikaciji vasi. Pripomniti je treba, da so bila vsa ta dela izven plana. Dolej je napeljana električna luč že v 19 vaseh, v teku pa so dela še za 37 vasi. Ves material, ki je potreben za elektrificiranje teh krajev, je že pripravljen. Napeljali so 10 tisoč 200 metrov daljnovoda in 25 tisoč 140 metrov voda za nizko napetost. Zgradili so tudi 4 transformatorske postaje. Letos pa bo treba še zgraditi 23.760 m voda za visoko in 53.640 m za nizko napetost. Dolej je bilo investiranih 11.227.161 dinarjev in je opravljenih čez 57 tisoč ur prostovoljnega dela. To je največji uspeh v letu 1951.

Poleg tega so v Postojni obnovili osnovno šolo v Hraščah, osn. šolo v Postojni, dijaški dom, prosvetni dom in še druge kulturne in upravne stavbe; za to sta bila investirana 2 mil. dinarjev.

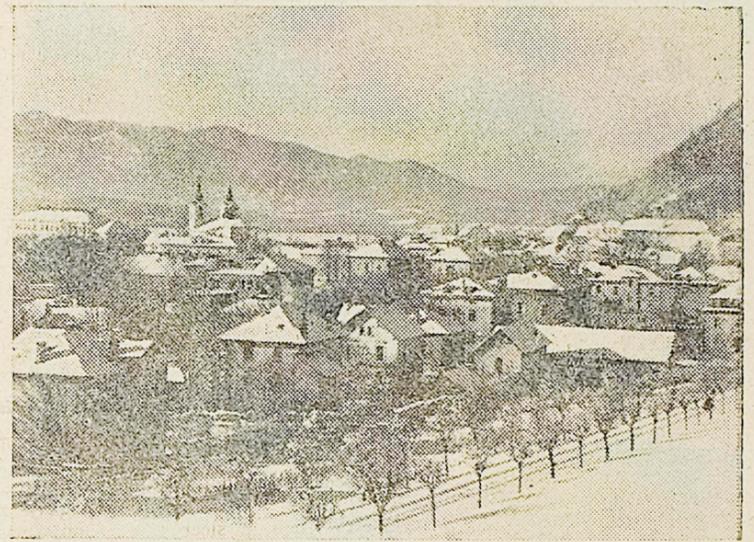
V teku so dogovori za večje nabave strojev in prevoznih sredstev iz inozemstva.

Plan proizvodnje lesa je izvršen nad 85%. Sekcija za pogozdovanje Krasa je letos pogozdila s pomočjo OLO 328 ha goščav. Zasadili so nad 345.000 sadik, posejali 1200 kg semen raznih gozdnih dreves, počistili 150 ha gozdov in napravili načrt za sečnjo lesa v gozdovih za 20 let.

Posebno vidni pa so tudi uspehi na kulturno prosvetnem področju. Saj se lahko ponašamo z gledališčem za Slovensko Primorje in z delom, ki ga opravljajo vse ljudskoprosvetne organizacije.

Zavod za soc. zavarovanje je najboljši v LRS in ga postavljajo kot vzor vsem ostalim. Prav tako je bil statistični urad OLO dobil republiško nagrado.

V borbi proti špekulantom in drugim sovražnim elementom se je

POSTOJNA V ZIMI

Za obnovo podeželja je bil nabavljen ves gradbeni material, vendar obnova ni bila izvršena, ker so se posamezniki-koristniki premalo zanimali in premalo skrbeli za to, da bi vse dokončali. Tudi tu je bilo 19.455 ur prostovoljnega dela.

Kmečke zadruge so se zelo okrepile in ustvarile dobre gospodarske in politične pogoje za nadaljnji razvoj. Vršijo se priprave za arondacijo zemljišč in reorganizacijo KDZ. Nabavile so nove traktorje in dobile nekaj rabljenih od Ustroja in kupile mnogo drugih strojev, kosilnice, pluge, motorne črpalke itd. Splošne kmetijske zadruge pa so dosegle uspeh zaradi tega, ker so preusmerile svoje delo v proizvodnjo in predelavo ter začele dobro gospodariti.

izkazala Ljudska milica, kajti odkrila je 217 špekulantov in sabotejev, ki so prekupčevali z lesom in imeli preko 7,5 mil. din prometa. Ljudska milica OLO Postojna je zasedla 4. mesto v tekmovanju za 10. obletnico LM v Sloveniji in prvo mesto v tekmovanju v čast 10. obletnice JA, dočim je bila postaja ljudske milice v Razdrtem na 3. mestu in LRS.

Okrajni odbor OF je denarno močno podprl gledališče za Slov. Primorje ter okrajne odbore, ljudske prosvete, ljudske tehnike, ZB LMS in druge. Vsekakor je treba pohvaliti mnoge požrtvovalne uslužbence OLO, ki so s prekournim delom pripomogli k temu, da so bili doseženi tolikšni uspehi. Bogo.

Prav tako sta si od vseh južnoslovenskih jezikov najbolj podobna slovenski in makedonski. Tudi slovenska apostola brata Ciril in Metod sta v 9. stoletju učila panonske Slovence in jim pisala knjige v jeziku makedonskih Slovencev. Vseh deset dni kongresa sem se sijajno razumel z brati Makedonci. Pogovarjal sem se z njimi v slovenskem jeziku, oni pa so mi odgovarjali v makedonskem jeziku. Slovenci pravimo na primer vprašanje, Makedonci prašnje, mi že, oni uže, mi dež, oni dož itd. Se v enem oziru kažeta obe deželi precej podobnosti. Borba za kruh je pognala marsikaterga našega človeka v daljne celo prekomorske kraje. Prav tako je moral tudi siromašni Makedonec s trebuhom za kruhom v tujino na delo na pečalbo.

Tudi po narodi svoje zemlje je Makedonija zanimiva in bi jo mogli primerjati s Slovenijo. Saj je tudi ona močno gorata dežela. Drugi najvišji vrh v naši državi, Korab 2.764 m leži ob albanski meji. Tudi Turčin ni dosti nižji in bi ga lahko kar primerjal z našo Skrlatico. Vendar so naše slovenske gore različne od makedonskih, ki so mirnejše, manj prepadne in obliki zaradi drugačnih kamenin. Vsem zapadnem delu Ljudske republike Makedonije so prav posebne visoke gore, visoke tudi do 2.500 m. V teh makedonskih gorah, zlasti na Sarplanini so izvrstni

naravni pogoji za smučanje in turizmo. Makedoniji manjka le prometna mreža in turistična udobnost.

Tudi na vzhodu Makedonije so visoke gore, ki v Pirinski Makedoniji na bolgarski strani dosežejo celo večje višine od našega Triglava. Zato ni čuda, da so dali Makedonci v svoj grb tudi gore. Vmes med višjimi goratimi predeli leži v kotlinah nižji svet. Kotline pa so ločene med seboj po ožjih grlih. Teh kotlin je veliko po vsej Makedoniji. V glavnem bom opisal kotline zapadnega dela Makedonije, ker nas je pot vodila prav po tem najbolj zanimivem svetu iz Skopske kotline preko Veleša, prelaza Pletvar v Babuni planini, mimo re. zidance Kraljeviča Marka v Prilepu, v kotlino Pelagonijo, skozi Bitolj na Prespansko in Ohridsko jezero z Ohridom in po znameniti soteski Crnega Drina, preko Debarkega kotla in planine Bistre z največjo jugoslovansko zadrugo Lazaropolje in preko Mavrovskega kotla z največjo makedonsko hidrocentralo v Tetovsko Kotlino pod Sarplanino in od tod nazaj v Skoplje. Vseskozi nas je spremljalo pravo slovansko gestoljublje. Makedonska vlada je za 200 udeležencev preskrbela kljub pomanjkljivemu prevoznemu parku 10 avtobusov, s katerimi smo prevozili okrog 500 kilometrov nadvse zanimive poti.

(Nadaljevanje sledi)

Slovensko strokovno šolstvo v pomorstvu

Kdor išče odgovore na različna vprašanja, za katera se zanima naša javnost in tudi zahteva nujno rešitev, se ne bo mogel izogniti vprašanju pomorstva in pomorske problematike. Pri teh igra vidno vlogo strokovno šolstvo zaradi potrebne dopolnitve strokovnega pomorskega kadra. Brez tega bi morala vsaka delavnost sčasoma prenehati, usahnili bi viri dobrin, ki jih ne moremo pogrešati, če si želimo lepše čase in boljše bodočnost na poti izgradnje socializma.

Ceprav je bila že marsikatera beseda izrečena v javnosti, posebej

Jadranske obale, kjer se morje globoko zajeda v kontinent. Obljudili so ta košček zemlje, ki je gospodarsko in strateško važen. Ker so na tej pretežno s slovenskim prebivalstvom naseljeni zemlji gospodarili tužci, ki našemu ljudstvu niso dopuščali, da bi se uveljavilo na morju, temveč so ga od tega nasilno odvracali, a obalo naseljevali z neslovenskim elementom, se naš narod nikakor ni mogel uveljaviti na morju. Sele narodno-osvobodilna borba nam je omogočila, da se tudi mi Slovenci, vsaj v skromni meri, izkažemo na morju. Junaki, ki so svoja življenja dali za svobodo, so ga dali tudi za naše morje.

Tudi v najnovejši zgodovini med narodnih odnosov se srečamo z že znano značilnostjo iz prejšnje dobe, da se vedno nismo dobili na ozemlju Slovenskega Primorja, čigar politični gospodarski center je Trst, popolne svobode, niti ne pravice gospodarskega izkoriščanja lokalnih pogojev, ker se ni splošno priznana suverenost našega ljudstva, marveč so umetno skonstruirali kompromisen izhod iz nasprotujočih si težnj v obliki vmesne države STO. Vsak dan jasneje občutimo, da nam ne privoščejo izkoriščanja vseh možnosti, ki izvirajo iz suverenih pravic na tem predelu morske obale. Le odločnosti naše ljudske oblasti, ki uživa mednarodno priznane pravice ukrepanja pod zaščito VUJA je pripisati, da je z izvajanjem reform v skladu z našo socialistično družbeno ureditvijo uresničila vsaj deloma težnje našega ljudstva po morju in po pridobitvah iz področja pomorstva. Dobar del našega ljudstva ima zdrav političen in gospodarski čut in zna tudi ceniti pomen in važnost izhoda na morje, kakor tudi potrebo pomorstva za našo skupnost. Mnogo je pa še takih med nami, ki se tega ne zavedajo in tako v javnem in privatnem življenju ravnavajo morda nehote proti interesom naše skupnosti. Kdor je vsaj malo verziran v ekonomiki, ne bi potreboval obsežnega tolmačenja. Vsekakor pa tudi tukaj ne more izostati razčiščevanje pojmov in širitev jasnih pogledov za naše potrebe in zahteve časa, ker hočemo ostati progresivni v svojem delovanju in priboriti ljudstvu, kateremu služimo, tudi na tem področju vse pogoje političnega, gospodarskega in kulturnega razvoja. Če preidemo na vprašanje upravičenosti obstoja in daljnega razvoja Pomorskega tehnikuma v Piranu, nam že po teh nekaj uvodnih besedah ne more biti težak pravičen odgovor, ker lahko ugotovimo, da naš zavod predstavlja eno od mnogih in sicer izmed najboljših oblik afirmacije slovenskega ljudstva na morju. V njem vzgajamo našo mladino za razne poklice v pomorstvu in ji nudimo osnovno potrebne znanja za prakso, jo utrjujemo v moralno političnem, strokovnem in

kulturnem pogledu. Dokler bo deloval Pomorski tehnikum v Piranu, je preskrbljeno za neprekinjen dotok novih kadrov med odhajajoče pomorščake z morja, kakor to dokazuje že kratka doba obstoja od leta 1947 do 1951, ko je že lepo število kadetov navtikov in strojnih asistentov na praktični plovbi.

Pomorski tehnikum v Piranu je dolgo pričakovani plod narodno-osvobodilne borbe, ki ga ne kaže zanemariti, še manj pa zametavati, marveč čuvati in razviti do čim boljših uspehov v njegovem delovanju, ker postaja ob enem matica vseh slovenskih pomorščakov, ki so že dolgo iskali organizacijsko obliko svoje povezave. Zato pa je tudi potrebno pri reševanju njegove problematike upoštevati vse činitele, ki ji pomagajo doseči tako postavljen cilj v korist naše skupnosti.

POMORSKI TEHNIKUM V PIRANU IMA SVOJO BARKO

Kulturnoprosvetno delo v idrijskem okraju

Da se je kulturnoprosvetno delo v idrijskem okraju v letu 1951 precej razvilo, je pokazala skupščina Ljudske prosvete v Idriji, katere se je udeležil tudi tov. France Bevk, predsednik IOLP Slovenije.

Iz poročila, ki ga je podala tajnica okrajnega odbora LP v Idriji, je razvidno delo prosvetnih društev in raznih sekcij v okraju. Prosvetno delo je bilo v času delovanja tako imenovanih Prosvetnih svetov zamrzo; razgibalo se je šele po ustanovitvi društev, v katerih se članstvo dan na dan množi. Nekatera društva še vedno životarijo čeprav imajo boljše razmere kot druga.

Zivotarilo je IZUD na Kladju, ki pa je zadnje čase pokazalo več dobre volje. Slabo razgibana prosvetna društva so: Ravne, Zakriž, Bukovo, Zelin in Sebelje. So pa vzroki, da nekatera društva ne delajo: nimajo materialnih sredstev in prostorov za prireditve.

Največ uspeha so žele prireditve: Zenitnev, Kralj na Betajnovi, Razvalina življenja Glavni dobitok, Ogenj in pepel, A njega ni, Volkodlaki in

Domen, ki ga je gledalo 2300 gledalcev.

Trenutno imamo v idrijskem okraju 24 društev z 61 sekcijami in 27 knjižnicami, ki so v glavnem še vedno šitka točka, če izvzamemo Idrijo, Cerklno Planino, Hotedrščo in Sp. Idrijo.

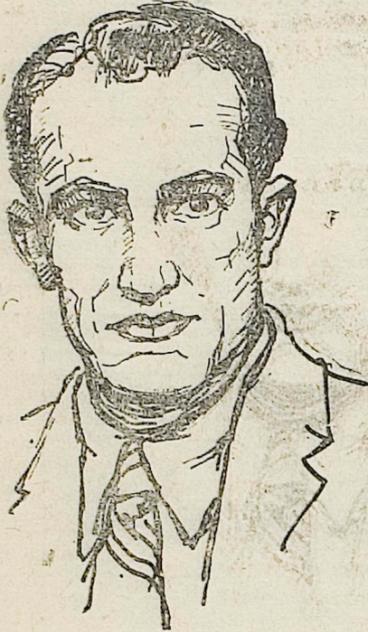
Prosvetno delo se je letos razširilo tudi na razne tečaje. Na Kladju se je končal enomesečni gospodinjinski tečaj, vršilo pa se tečaji še na Reki, v Gor. Kanomijah, Počah, Sebeljah in Novakih.

Problem zase je še Ljudska univerza. V Idriji je bil izpopolnjen odbor LU, na novo sta osnovani v Cerklnem in v Crnem vrhu. Zelimo, da bi prirediteli ljudstvo z dobrimi predavanji!

V pretekli jeseni je bila dokončana velika prosvetna dvorana v Sp. Idriji, kjer pa na žalost preveč plešejo in premalo skrbe za kulturne prireditve. In žalostno je, da se mladina v veliko večjem številu udeležuje plesov.

Pri diskusiji so delegati postavljali razne predloge zaboljšanje kulturnoprosvetnega dela na vasi.

Jeram Janez

RAVNATELJ KAVSEK

pa še v političnih in strokovnih krogih, predstavlja trenotek izhajanja novega časopisa, ki si je nadel ime morskega predela, ob katerem živimo, poudarjeno priložnost, da se obnovijo pravilni pogledi in utrdi pomorska miselnost kot perspektiva za bodočnost, za katero se borimo z izpolnjevanjem gospodarskega plana tudi v pomorstvu.

V prvi in novoletni številki časopisa, ki mu želimo čim večjo publikacijo, bi se moral uvrstiti obsežen članek, ki ga pa z ozirom na omejen prostor ne moremo objaviti, pač pa naj nam bo dovoljeno, da naznačimo vsaj bistvene točke naše razprave. Lotimo se konkretnega vprašanja:

ODKOD PRIHAJA ZAMISEL USTANOVITVE IN KAJ PREDSTAVLJA POMORSKI TEHNIKUM V PIRANU?

Davna je bila težnja našega ljudstva k morju. Hrepenenje po obvladavanju morske plovbe se je ohranilo skozi dolgo obdobje zgodovine našega ljudstva in se celo še stopnjevalo. Pri obči selitvi narodov se naši predniki niso ustavili nekje sredi evropskega kontinenta, marveč so prodrli do severnega dela

NAS MORNARSKI NARASCAJ

Dr. B. Šalamun

Pravična ocena današnjih zdravstvenih prizadevanj v Istrskem okrožju govori za ljudsko oblast. Ustavimo se ob bolnišnicah, ki pričajo o težavah in uspehih naše zdravstvene službe.

Pred vojno, pod Italijo, so bile bolnišnice v Kopru, Piranu in v Bujah, imajo danes s kirurško bolnišnico v Izoli, odprto 1949, skupno 390 postelj. V naštetih oddelkih dela deset stalnih zdravnikov. Pomaga jim šest zdravnikov specialstov, ki se vozijo v istrske bolnišnice iz Ljubljane. Danes se zdravi pretežno večina bolnikov v domačih bolnišnicah. Leta 1947 so sprejele bolnišnice in porodnišnice Istrskega okrožja skupno 2.056 oseb, leta 1951 (do 30. 10.) 4.880 oseb. Leta 1949 je bilo izvršenih na kirurškem oddelku v Izoli 365 operacij, leta 1951 (do 30. 10.) 655 operacij. Leta 1947 je bilo porabljenih za investicijska dela v bolnišnicah nekaj več kot 200.000 jugolir, leta 1950 preko 7 milijonov

Bolnišnice v

skoraj vse, kar je poznala takratna moderna medicina — čeprav ne za vsakogar — Istra sama pa ni imela skoraj ničesar. Tri hiralnice z dvema zdravnikoma in s skupno 70 posteljami, to so bile edine napol zdravstvene ustanove v današnjem Istrskem okrožju pod Italijo. Pravih bolnišnic — razen sanatorijev v Valdoltri in v Ankaranu — na tem področju ni bilo.

Interni in porodniški oddelki, nastali po letu 1946 v Kopru, Piranu in v Bujah, imajo danes s kirurško bolnišnico v Izoli, odprto 1949, skupno 390 postelj. V naštetih oddelkih dela deset stalnih zdravnikov. Pomaga jim šest zdravnikov specialstov, ki se vozijo v istrske bolnišnice iz Ljubljane. Danes se zdravi pretežno večina bolnikov v domačih bolnišnicah. Leta 1947 so sprejele bolnišnice in porodnišnice Istrskega okrožja skupno 2.056 oseb, leta 1951 (do 30. 10.) 4.880 oseb. Leta 1949 je bilo izvršenih na kirurškem oddelku v Izoli 365 operacij, leta 1951 (do 30. 10.) 655 operacij. Leta 1947 je bilo porabljenih za investicijska dela v bolnišnicah nekaj več kot 200.000 jugolir, leta 1950 preko 7 milijonov

in leta 1951 preko 20 milijonov dinarjev.

Osamosvojitve bolnišnic ni zahtevala edinole razmejitev STO na dve coni. Zahtevala jo je ureditev zdravstvene službe v korist ljudstva.

Bolnišnice zdravijo bolne in vplivajo preko bolnikov na zdrave. Na šavirsko primorskih bleh, v zaledju Trsta, kjer se prepleta zaostalost z lažno naprednostjo, primitivizem z importiranim modernizmom, je zdravstveno vzgojna vsebina medicinske aktivnosti prav posebno važna. Ne smemo pozabiti, da je bila slovenska Istra še nedavno zaostala provinca imenitnega Trsta. V zdravstvenem oziru je Trst Istro zanemaril in razvnil ob enem. Medicinska kupčija je segala v najbolj oddaljeno istrsko vas. Počeželski doktorji, ki so delali v naglici in v medsebojni konkurenci, v napol kolonialni deželi in predvsem za denar, o posledicah svojega šarlatanstva niso razmišljali. Vcepili so ljudem naivno zaupanje v šponte in medicine, v žarke in specialne kure. Mnogi so operirali bolj zaradi denarja kot zaradi medicinske indikacije, abortirali so in odstavljali komaj rojene otroke od

ZANIMIVOSTI PO SVETU

NAJHITREJSE LETALO NA SVETU

Poizkusno letalo tipa »Douglas-Skyrocket« je doseglo dosedanje največjo hitrost in sicer, po nedravnih podatkih, 2.400 km na uro ter višino 23.000 m. Letalo je zgrajeno na raketni pogon in kot pogonsko sredstvo služi tekoči kisik z etilalkoholom pod visokim pritiskom. Radi velike porabe goriva (860 kg na minuto) traja zagon le malo časa in je nemogoč samostojen odlet s tal.

PRODUKCIJA AVTOMOBILOV PRI GENERAL MOTORS CORP.

Produkcija avtomobilov pri Gen. Mot. Corp kaže v novembru in decembru p. l. zmanjšanje radi omejitve dostavljenih surovin. V novembru je bilo izdelanih 154076 osebnih avtomobilov napram 215963 avtomobilom v istem mesecu prejšnjega leta in 176229 v oktobru. Produkcija osebnih avtomobilov tipa »Chevrolet« je padla v primeri s prejšnjim letom za 75595, »Buickov«

pa za 27549 enot. Tovornih avtomobilov je bilo izdelanih 36866 napram 40747 prejšnjega novembra.

PROTIAVIONSKA ZAŠČITA

Da bi se ubranili pred nevarnostjo bodočega atomskega bombardiranja so iznašli zavoso iz posebne tkanine, impregnirano z aluminijem in svincem, ki jo lahko namestimo v eni minuti. Zavasa ne ščiti samo pred steklenimi drobci, ampak je nepropustna, negorljiva in obvarje pred atomskim in toplotnim žarčenjem.

SVETOVNI REKORD V GLADOVANJU

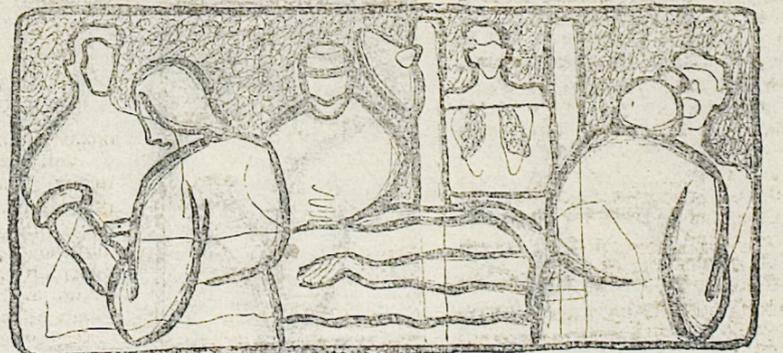
Nemški gladovnik Peter Gebhardy je končal 16. 12. 1951, leta v Karlsruhe nov svetovni gladovni rekord z 66 dnevi in 4 urami. S tem je presegal dosedanje rekord Fran. coza Fakirs Burma za 5 dni in 4 ure. Gebhardy je med postom izgubil 30 kg teže. V 66 dneh je pokadil 3.800 cigaret in spil 200 steklenic mineralne vode.

UMETNO STARANJE VINA

Ker prerestavlja staro vino nedvomno prednost nad novim, so ga že dolgo poskušali ustarati na umetne načine. Francoz Dèribère je predlagal zato uporabo infrardečih žarkov. Vino pošljejo skozi vrsto PYREX steklo, ki jih ožarjajo z infrardečo svetlobo. Tako obdelano vino spremeni barvo; delno zgubi kislost in prevzame vse prednosti dvoletno naravno ustaranega vina.

AVTOMATSKA METEOROLOŠKA POSTAJA

Za vremenske napovedi je važna točnost atmosferskih meritev v raznih krajih zemlje. Da bi merili vremenske prilike v nedostopnih krajih, so Američani zgradili celo avtomatsko meteorološko postajo, ki jo s padalom spuste na določeno mesto. Priprava sproži z avtomatskimi mehanizmi registracijo meteoroloških meritev, ki jih v časovnih presledkih tudi sama oddaja.

Kako je Tone Šlosar ustrelil zver z dvema glavama

(Resnična lovska zgodba iz Čičarije)

Čičarija je dežela, ki zavzema hrboviti del severne Istre, v glav. nem-pogorje, ki seže od Slovniške do Brčulca in Sije. Severna meja te pokrajine je državna cesta od Kozine do Rupe. Na splošno govorniki o Čičih večkrat zaničljivo: Kol. ne kot Čič. Ni za Čiča barka itd. Kar se tiče kletvin, moramo priti, znati, da bi iz teh sestavljeni »mlitanijek«. Glede »barke« je znana stvar, da gorjanci niso bili nikdar pravi mornarji. Zato pa so Čiči znani kot prebrisani ljudje, ki jih je težko ukaniti. Znan je tudi pregovor: Trd kot Čič. Čiči so zelo odporni ljudje, trdi kakor njihova skalnata dežela. Trda in neizprosna borba za obstoj je ojeklenila njihovo telesno odpornost in prekalila značaje. Ostali so pa pri vseh nezdodah vedno isti. Italijani s svojo »asimilacijsko politiko« niso pustili v tej deželi namanjše sledi svoje »kulture«. Ne smemo pozabiti na njihovo tihotapsko tradicijo. Na to obit so jih silile razmere. Mogoče je hodil že Martin Krpan po istih stezah s svojo kobilico, koder so »švercali« Čiči. Se dosti zanimivih stvari bi lahko povedali o teh ljudeh, ali vemo, da naši bračci postajajo že nestrpni. Nekaj moramo vendar še omeniti preden preidemo k obljubljeni zgodbi. Omenili smo, da je Čičarija gorata. Obstajajo še vedno, čeprav močno izsekani gozdovi, v katerih živijo cele črede srn. Po gmajnah in pašnikih se pasejo zajci. Po kraških votlinah se plazijo lisice, še volkovi niso »do danes« zapustili teh krajev. Naši ovčarji bi nam vedeli povedati, koliko ovac jim je že razrgala ta zver. Samo ob sebi je umevno, da so bili in so danes čički lovci znani daleč naokrog. Naši lovci so imeli že priliko spoznati nekatere od teh »korenjakov« kot je n. pr. Jure iz Gojakov. Ta je menda prvak vseh istrskih lovcov. Mogoče je nekaterim našim mladim, še malo izkušenim lovcem, povedal, kako bi z enim strelom »zbila« kar dve srni, ali kako je nekoč za neko ograjo čakal zajca, ki je hodil na zelnik po

neki določeni stezi. Zajec pa si je takrat izbral drugo pot. Skočil je čez zid in slučajno našemu lovcu na glavo. Lahko si mislimo, kako se je Jure prestrašil in da mu je ta dogodek ostal za vedno v spominu.

Pred leti je živel v Golcu, čički vašici, ki pripada Sloveniji, znani vaški čuvaj in lovec Tone Šlosar. S Ta je marsikatero dolgočasa spravil s tega sveta in marsikatero roparsko lisico je doseglo zrno njegove puške.

Bila je mrzla zimska noč. Sneg je deloma pokrtil kamenito in z brinjem obraslo gmajno in obzidane kraške travnike. V takih nočeh prihajajo najrajši na njihove posejane z deteljo in to njihovo slabost je hotel omenjenega večera izkoristiti naš Tone. Deteljisce je bilo v majhni ogradi nedaleč od vaškega pokopališča. Luna je s svojo blede svetlobo obevala spečo mrtvo naravo. Naš lovec se je usedel na »grmačo« kamenja, obraslo z brinjem, in tam mirno čakal plašljivega dolgoušca. Na kolenih mu je počivala njegova zvešta spremljevalka — dvocevka. Prebrisan kosmatinec se ni hotel od nikoder prikazati. Tonetu je postajalo že dolgočas in zeblo ga je. Večkrat je posegel po steklenici domačega brinjevca, da si ogreje premrzle ude. Nenadoma je nekaj zašumelo. Skozi kamenje in brinje se je počasi pomikala proti ogradi čudna zver. Pri blede mesečini je bilo težko določiti, kaj je. Tone je z lovske previdnosti napel petelina na puški. Pri vsej svoji ostrovidnosti in izkušenosti ni mogel spoznati, če je bil zajec, kuna ali lisica. Druge živali se navadno po noči ne klatijo okoli.

Ko se je bil Tone malo zganil, je ponovno zavladala tišina. Živčna napetost lovca pa je iz minute v minuto naraščala. Zopet se je žival zganila in Tone je spoznal, da ni več šlo niti za zajca, niti za lisico — temveč za neko čudno »pošasta« neproporcionalnega telesa ugotovil, da ima čudna zver ker dve glavi. Obilil ga je mrzel pot in

čudne misli so mu švigale po razburjenih možganih. Nehote mu je pogled obstal na kapeli vaškega pokopališča. Čeprav ni verjel v prazne vaške coprnije in strahove, mu je vendar postalo tesno pri srcu. Vzdignil je dvocevko, pomeril v smer, od koder je prihajala zver in sprožil. »Pošasta« se je zganila in nekam čudno zajčala. Tone ni po oddanem strelu dolgo časa premišljal. Z vso naglico je vzel puško in jo odkuril, kakor so ga nesle noge čez njive in doline. Prišel je malo k sebi le, ko je prestopil hišni prag.

Naslednje jutro je vstal že ob zori in odšel z nekaterimi vaščani na lice mesta, kjer se je »pošasta« prikazala. Kaj so ugotovili? Prav pred zidom ograde je ležal lep lisjak in še vedno držal v gobcu kar dve kokoši, ki ju je isto noč ukradel v nekem vaškem kurniku. Dr. F. J.

DVE LOVSKI

»Miha je stavil z menoj, da bo na lovu toliko ustrelil, da ne bo mogel nesti.«

»No, in kdo je stavo dobil?«
»Miha, ustrelil je kravo.«

»Tone je pravil, da je bil na lovu in da je ustrelil dvanajst rac.«
»Meni pa je govoril o štirindvajsetih racah.«

»Fctem se mu pa gotovo zdi, da si ti še enkrat bolj neumten kot jaz!«

NAPACNA SODBA

Milan se z ženo zadnje čase nič kaj dobro ne razume. Njegov prijatelj mu zato svetuje naj bo kolikor mogoče nežen z njo in naj jo vsak dan, ko se vrne iz službe, poljubi.

Milan je sklenil, da bo prijatelja ubogal in je, ko je prišel zvečer domov, ženo objel in poljubil. Zena ga je pa smeje se odrinila in rekla:

»Danes imam pa res slab dan. Najprej sem razbila najlepšo vazo, potem mi je otrok polil namizni prt s črnim, zdaj pa si še ti pijan.«

Istrskem okrožju

materinih prsi, zdravili zdrave in zavajali ljudstvo v hipohondrijo. Slabili so življenjsko moč ljudstva, čeprav se dalekosežnosti svojih prestopkov niso zavedali. Pred sovražnim ognjem in mečem se je postavilo ljudstvo v bran, selarije s špontami, kiretami in zganimi pijacami pa ni spregledalo.

Brez lastnih zdravstvenih ustanov bi bila borba z zakoreninjenimi zdravstvenimi razvadami in z zdravju škodljivo tujo miselnostjo nemogoča.

Močni socialni in moralni razlogi so se strnili s političnimi in z ekonomskimi zahtevami. Od leta 1947 do 1951 je izplačala ljudska oblast za zdravljenje bolnikov v tržaških bolnišnicah 133 milijonov lir. Množili so se primeri napačnih računov v našo škodo. Vedno več naših bolnikov je bilo sprejetih v Trstu ali zadržanih v tržaških bolnišnicah brez prave medicinske potrebe. Koristi Istranov je zahtevala vedno bolj določno čim večjo osamosvojitve bolnišnic v Istrskem okrožju.

V ta namen smo storili od leta 1947 do danes že dosti. Nekateri načrte bomo izvršili v najbližji bodočnosti. Spomladi bomo odprli nujno potreben otroški oddelček s 30 posteljami v Koprski bolnišnici. Pospešiti bo treba ureditev pred leti dograjenega oddelka za nalezljive bolezni v Piranu, kjer bo dobil prostore obenem higienskih za vod, center preventivne zdravstvene službe. Urediti bo treba moderno centralno porodnišnico v Izoli. Skrb za zdravje mater in otrok ne more priti do izraza brez novih izdatkov v njihovo korist. Za sanatorijem v Ankaranu, ki so ga odprli v aprilu 1951 s 100 posteljami, bo treba izročiti svojemu namenu sanatorij za kostno tuberkulozo v Valdoltri. Oba istrska sanatorija, zgrajena za časa Avstrije,

bosta koristila domačemu prebivalstvu vse drugače, kakor sta mu koristila pod Italijo, kjer sta bila sicer pod dobrim vodstvom in uglebna, toda nista služila predvsem domačinom. Zaradi boljšega sodelovanja treh bolnišnic, ki so druga od druge po komaj 5 km oddaljene in ki se medsebojno dopolnjujejo, pa tudi zaradi boljšega in cenejšega poslovanja v njih bo treba organi-

zirati enotno upravo bolnišnic in reševalnih postaj v Kopru, Izoli in v Piranu.

Najboljšo rešitev bi predstavljal centralna bolnišnica z vsemi oddelki v Izoli. Toda za takšno novo bolnišnico so potrebna zelo velika sredstva, številni strokovni kader in predvsem čas. Današnja časovna rešitev je skoraj edina možna. Naj.

(Nadaljevanje na 9. strani)

SLOVENSKA BESEDA

1. Tale predalček je namenjen našim pisani in govornim besedi. Če bo mogoče, bomo vsak teden prav na kratko in vsem razumljivo obravnavali različna vprašanja, ki se tičejo nas in slovenskega jezika. Iskali bomo vsakdanje napake, odkrivali lepoto, spoznavali moč naše govornice in razlagali besede; razčlenjevali bomo dobre in slabe sestavke, študirali zgodovino materinega jezika ter ob vsem tem krepili narodno zavest.

Da bo ta stvar zanimiva in poučna, vabimo že danes vse ljubitelje in poznavalce naše besede, da v tej rubriki kakorkoli sodelujejo. Čim večji bo krog naših bralcev in svetovalcev, tem lepše bo delo, tem prijetnejše bo branje.

Ime našega novega tednika je SLOVENSKI JADRAN. Drugo besedo večkrat napačno naglašamo. Zapomnimo si takoj, da moramo poudariti prvi a: Jadrán, rod Jadrána. (Ker tiskarna nima ostriveca, bomo za naglaševanje uporabljali le kratice!) Če boste šli k prodajalcu časnikov, mu boste rekli: »Dajte mi, prosim, Slovenski Jadrán! Obe besedi pišemo z veliko začetnico, ker je to naslov, ime lista.

Razen oblike Jadrán poznamo tudi lastno ime Adrija, prid. adrijski. Katera od teh dveh oblik je naša? Obe! Razloček je le v tem, da je dobil drugi samostalnik samo domače obrabo - ija, prvi pa tudi pristavek - j, s katerim si je že stara slovensčina pomagala, če se je beseda začela s samoglasnikom, n. pr.: jesti, jasli (prim. nem. essen). Jagnej (pr. m. let. agnus), naredno še sedaj jablana za Ljubljana, jigla za igla, jme za ime. Morda bi življenjskost besede Jadrán utemeljevala tudi preprosta pomenska naslonitev na jadro, jadrati. Vsekakor pa je beseda precej stara. Dokazano je, da imata tako slovenski Jadrán oz. Adria kot italijanski Adria oz. Adriatico skupen izvor v krajevnom imenu Atria (kar pomeni »rno mesto«), ki so ga ob morju pred več ko 3000 leti ustanovili zgodovinsko malo opredeljeni Veneti.

»Buči, morje adrijsko, bilo nekdaš si slovansko« je leta 1862 zapel nad bednim življenjem razočarani pesnik Simon Jenko. Danes ta dan so časi precej drugačni in zato prav po pravici lahko zapisemo: Slovenski Jadrán. Pri tem pa mislimo še na to, kar je naše vedno bilo in kar bo tudi ostalo! S. S.

OSTROSTRELEC

Pisce te črtice je LIAM O'FLAHERTY, anglosaksonski pisatelj irskega pokolenja, ki se je rodil pred pet in petdesetimi leti na enem izmed Aranskih otokov ob zahodni obali Irske. Liam O'Flaherty je revolucionar in je aktivno sodeloval v osvobodilni vojni, ki so jo Irski vodili dolga leta za svojo svobodo.

Po razgibanem in pustolovščin polnem življenju svojih mladih let, se je oprijel pisateljavanja in postal kmalu znan po svetu po svojih delih, v katerih opisuje čisto realistično in včasih z brutalno okrutnostjo, ki meji tu in tam že na sadizem, svoje rojake, večinoma ljudi iz nižjih slojev, ki v večnem boju s skopo zemljo, z vladajočim režimom Angležev in s svojo tragično usodo v glavnem propadejo ali nasilno umrejo. Zna se pa tudi povzpeti do tankočutne in nežne lirčnosti, posebno v svojih novelah in črticah, ki so vzor te literarne zvrsti.

Njegova najbolj znana dela so The Informer (Ovadah), ki je preveden tudi v slovenščino, in Black Soul (Temna duša). Med njegovimi zbirkami novel in črtic sta znani Spring So- wing (Pomladna setev) in The Tent (Sotor).

Naša črtica nam prikazuje epizodo iz državljanske vojne, v kateri je pisatelj tudi sam aktivno sodeloval, v glavnem mestu Irske Dublinu.

Dolgi junijski somrak se je prelil v noč. Dublin je ležal v temi, samo medla mesečeva svetloba, ki je sijala skozi razcefrane oblake, je razlivala kakor ob svitanju svojo blede luč čez ulice in temne vode reke Liffey. Okoli sodne palače so grmeli težki topovi. Tu in tam so v metu strojnice in puške sekale nočno tišino, sunkovito, kot bevska- joči psi na samotnih kmetijah. Re. publikanci in prišasti svobodne Irske so se bajevali v državljanski vojni.

Na vrhu strehe, blizu O'Connell-lovega mosta, je ležal republikanski ostrostrelec na preži. Poleg njega je ležala njegova puška in čez rame je imel obešen daljnogled. Njegov obraz je bil suh in asketičen, študentovski, njegove oči pa so imele hladen sij fanatika. Bile so globoko udre ter zamisljene, oči človeka, ki je navajen gledati smrti v obraz.

Ker ni od jutra ničesar zaužil, je poželjivo jedel obloženi kruhek. Bil je preveč razburjen, da bi bil pomišljal na jed. Ko je použil svoj kruhek, je vzel iz žepa steklenico z žganjem in iz nje potegnil požirek. Potem je spravil steklenico v žep. Premislil je trenutek, ali ne bi prižgal cigareto. Bilo je nevarno. Blesk bi se utegnil videti v temi in sovražnik je bil buden. Odločil je, da bo vseeno avagal. Dal je cigareto v usta, jo prižgal, potegnil naglo in ugasnil vžigalico. Skoraj istočasno se je krogla zarinila v prsobran strehe. Ostrostrelec je še enkrat potegnil iz cigarete in jo ugasnil. Zaklel je nato tiho in zdrknil bolj na levo.

Previdno se je privzdignil in pogledal čez prsobran. Zabliskalo se je in krogla je zažvižgala tik nad njegovo glavo. Bliskovito je legel. Videl je bil odblesek. Prišel je od nasprotni strani ulice.

Zavakl se je po strehi do skupine dimnikov v ozadju ter se počasi dvigal, dokler niso njegove oči bile v ravnini prsobrana. Ničesar ni bilo opaziti, razen nejasnega obrisa nasprotni strehe, ki se je odražala od modrine neba. Njegov nasprotnik je bil v kritju.

V tem trenutku je privozil oklep. Nik čez most in se počasi pomikal po ulici. Ustávil se je na nasprotnem koncu ulice, kakšnih petdeset metrov daleč. Ostrostrelec je razločno slišal zamolklo hropenje motorja. Srce mu je začelo hitreje utripati. Rad bi bil ustrelil, pa je vedel, da to ne bi imelo nikakega smisla. Njegova krogla ne bi nikdar prebila jekla, ki je ščitilo sivo pošast.

Tedaj je zavila okoli vogla stran. ske ulice neka stara ženska. Glavo je imela pokrito z razcapanim rob. cem. Začela je nekaj pripovedovati vojaku v stolpiču oklepniha. Pri tem je pokazovala na streho, kjer je ležal ostrostrelec. Ovaduhinja.

Stolpič se je odprl. Prikazali so se glava in ramena vojaka, ki je bil obrnjen proti ostrostrelec. Ostrostrelec je pomeril in ustrelil. Glava je težko omahnila na steno stolpiča. Zenska je planila proti stranski ulici. Ostrostrelec je ponovno ustrelil. Zenska se je zasunkala in s krilom telebnila v ulični jarek.

Nenadoma je z nasprotni strani odjeknil strel in ostrostrelec je s kletvico spustil puško, ki je zaropotala po strehi. Nagnil se je, da bi jo pobral. Ni je mogel dvigniti. Njegov laket je bil omrtvičen.

»Kriš č božija, je zamrmral, zadelo me je.«

Vlegel se je na trebuh na streho in splezal nazaj k prsobranu. Z levo roko si je otipaval ranjeni desni laket. Skozi rokav njegovega sukničja je curjela kri. Bolečine ni čutil nobene, imel je samo občutek omrtvičenosti, kot da mu je roka bila odrezana.

Potegnil je naglo nož iz žepa, odprl ga je na robu prsobrana ter razparal rokav. Kjer je vstopila krogla, je bila rana majhna. Na drugi strani je ni bilo. Krogla je obtičala v kofci. Morala jo je raztreščiti, lečine.

Upognil je laket pod rano. Laket se je z lahkoto zvil nazaj. Zaškripal je z zobmi, da bi premagal bolečine.

Potem je vzel iz žepa svoj ovoj za prvo pomoč ter odprl zavojček z nožem. Odkrnil je vrat stekleničice z jedrom in pustil kapljati jedko tekočino v rano. Neznanska bolečina mu je šinila skozi telo. Položil je vato na rano in jo zavil z ovojem, ki ga je zavezal z zobmi.

Nato je obležal mirno ob prsobranu, zaprl oči in se trudil, da bi z naporom svoje volje premagal bolečino.

Na ulici pod njim je bilo vse tiho. Oklepnik se je bil naglo umaknil čez most, s strelčevno mrtvo glavó višeeo izven stolpiča. Truplo ženske je neigibno ležalo v jarku.

Ostrostrelec je dolgo tako ležal in negoval svojo ranjeno roko ter snoval, kako bi pobegnil. Kajti jutro ga ne sme zateči ranjenega na strehi. Nasprotnik na sosedni strehi pa je prežal na njegov umik. Mora ubiti tega sovražnika, a puške ni mogel uporabljati. Imel je samo revolver, s katerim bi to lahko storil. Izmisli si je zvijačo.

Vzel je kepo in jo nataknil na cev puške. Nato je puško počasi potiskal nad prsobran, dokler ni bila čepica vidna na nasprotni strani. V tem hipu se je zaslišal pok in krogla je prevrtila kepo v sredini. Ostrostrelec je povznil puško navzdol. Kepa je zdrknila na ulico. Potem je ostrostrelec zgrabil puško čez sredino, obesil levo roko čez streho in jo pustil viseti, kakor da je mrtva.

Za nekoliko trenutkov je spustil puško na ulico. Nato se je sesedel na streho in potegnil roko za seboj.

Splezal je naglo na levo stran in pogledal čez vogal strehe. Njegova zvijača je uspela. Ko je drugi ostrostrelec videl pasti kepo in puško, je mislil, da je ubil svojega nasprotnika. (Nadaljevanje na 10. strani)

Delo in načrti založbe Lipe

Založniška in tiskarska dejavnost na Primorskem nista novi. Znano je, da je že Valentin Stanič, prvi primorski pesnik, osnoval v Gorici tiskarno in v samozaložbi izdajal najrazličnejše spise. Gorica in Trst sta se razvila v dve pomembni žarišči in od Staniča pa tja do zadnje svetovne vojne je bila Primorska dežela, kjer je izšlo relativno največ časnikov in kjer je delovalo zelo veliko knjigotiskarskih podjetij. Kdo ne pozna Gabrščka, Goriške Matice in njenih zbirk Luč ter Biblioteka, kdo še ni nikoli čul za ime tržaške založbe Sigma, kdo ni videl Stokovih knjižnih izdaj?

Le Istra, predvsem slovenska Istra, je bila brez pravega kulturnega življenja. Tu je narodna zavest slabela, slovenskega izobraženstva sploh ni bilo. Naš človek je bil od duhovne in posvetne gosposke določen za kolona, ki mu je kultura čisto nepotrebna. Koprski škof Naldini se že leta 1700 ni prav nič zamislil ob stavku, ki ga je napisal v svojo Carografijo: Slavi... robusti di forze... paiono nati ad incallire nella faticosa coltura dei terreni. Tako je bilo in tako naj bi ostalo. Ne škof Naldini ne njegovi recenzenti in ne bralci — nihče se ni čudil. Vsi so bili zadovoljni. In Istrani? Saj niti brati niso znali. Življenjske razmere so bile take, da drugače biti ni moglo.

Sale narodnoosvobodilna vojska je stvari spremenila. Ljudstvu ne

svet slovensko knjigo. Obema pa se je pridružil Koper. Tudi ta je zadihal v svobodi. Razen Istrskega tednika smo dobili založbo Lipo, prvo založbo v Istri. Ustanovljena je bila poleti 1951 brez velikih slavnosti, brez hrupa in brez kreditov. Ljubitelji slovenske besede so jo ustanovili ter sklenili, da bo njen glavni namen: dobro, a ceneno domačo knjigo v vsako istrsko, v vsako primorsko hišo! Prav zato se je založba lotila najprej izdajanja tistih del, ki jih trenutno ni bilo na trgu in ki bi jih moral poznati vsak naš človek. Svoj program je objavila celo v opombah k Juriju Kozjaku: »S tem da pričena koprška založba Lipo izdajo slovenskih klasikov z Jurčičem, se noče spomniti samo 70. obletnice njegove smrti, temveč želi poudariti, da moramo česče segati po naših knjigah in opustiti preveliko oboževanje tujega blaga; kajti samo dobro domača dela nam morejo dati tisto zavest, tisto hrabrost, ki je v najhujših časih rešila naše prednike.«

Do sedaj so izšle tri knjige: Levstikov Martin Krpan, Jurčičev Jurij Kozjak in Slovenske pravljice. V načrtu za preteklo leto je bilo še nekaj del. Izšla niso, zaradi majhnega kroga sodelavcev in preobremenjenosti tiskarne bodo morala nekoliko počakati. Vendar je že ob teh treh delih mogoče reči, da je delo, ki ga mlada založba

jih ni dosegla. Zasluge za tako širjenje naše knjige ima razen djakov, ki so knjige raznašali in razprodajali po vseh naših vaseh, predvsem ožji volonterski odbor.

Načrt za leto 1951 kaže, da se pripravljajo založba na resno delo: izdati namerava nič manj kot 15 knjig. V prvi vrsti so ponatise klasičnih del slovenskih pesnikov in pisateljev, Jurčiča, Gregorčiča, Bevka, Magajne in Kersnika. Sem štejemo lahko tudi zbirko narodnih pesmi, ki je že v tisku. Na drugem mestu so slovenske novosti: pesmi Ludovike Kalanove ter proza Magajne in Ogareva. Najmlajšim je namenjena lepa slikanica Podmorški svet, ki jo je izdelal Rudolf Saksida. Iz tujega slovstva bomo dobili vsaj eno mladinsko knjigo in prevod Gramscijevih Pism iz ječe, ki jih imajo že Hrvati, Slovenci pa le v odlomkih (Novi svet 1949). Končno namerava sprejeti Lipo v svojo založbo tudi Slovensko berilo za italijanske šole. Zgodovinski zbornik in Jezikovni priročnik.

Ko z veseljem pozdravljamo izdelani načrt, želimo, da bi ga založba v celoti izvršila; pri tem pa ne sme pozabiti na tole: vse knjige naj bodo čim cenejše (Kozjak je bil vsekakor predrag!), vse naj bodo čim lepše ilustrirane in po možnosti vezane, v dodatku naj imajo spremeno besedo z opombami; razširi naj se krog sodelavcev in ustvari krepko sodelovanje z novim tednikom! S takim resnim in kvalitetnim delom si bo založba lahko ustvarila tudi ime, ki ga ji danes velike in bogate založbe še odrekajo, in celo ljubljanska kritika bo morala omeniti dejstvo, da tudi ta del slovenskega ozemlja živi in dela!

V. P.

Premiera prve slovenske filmske pripovedke

»Triglavlina« je prejšnji mesec dovršil svoj tretji celovečerni umetniški film »Kekec«, katerega premiera je bila 22. decembra v Ljubljani.

Režiser Jože Gale in njegovi sodelavci se lahko vesele zaradi dosežene-

eni strani pogumni fantič Kekec, na drugi strani pa temačni, robati in neusmiljeni gorski mož — Bedanec. Ta prebiva v svoji bajti z neznano sirotico Mojco, ki jo je bil nekoč ugrabil in si jo zasužnjil.

ga uspeha, saj velja pripovedka za najlepšo filmsko zvrst. Najtežje delo so imeli pri izbiri mladih igralcev, ki so jih odkrili v slovenskih šolah. Med nastopajočimi je nekaj izrazitih talentov, ki bodo prav gotovo želi še veliko uspehov pri podobnih bodočih slovenskih filmih.

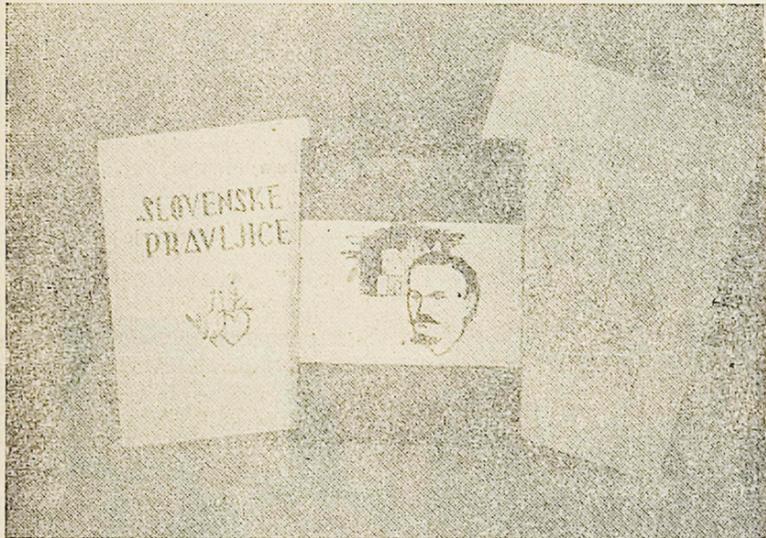
Dejanje prve slovenske filmske pripovedke se godi pred 150 leti v mali slikoviti vasi pod planinami.

Središče pozornosti predstavljata na

Kekcu je usojeno, da reši sirotico Mojco po čudo nevarnih dogodkih.

Pripovedka se zaključuje z veselimi Kekčevimi vrnitvijo v vas, kjer so ga že objokovali, misleč, da ga je ugrabil orel.

Te dni gledajo naši najmlajši »Kekca«, saj je predvsem njim namenjena. Ze po prvih predstavah in uspehih lahko rečemo, da se je »Kekec« uvrstil med tiste umetnine, ki plemenitijo in usmerjajo dorasčajoči mladi rod.

samo oblast, njemu tudi kulturo! In čeprav sta bila Trst in Gorica nasilno ločena od slovenskega narodnega telesa, čeprav so bile presekane življenjske žile naši kulturi na Primorskem, se ta vendarle obnavlja, krepi, širi. Se vedno živi slovenska Gorica, Gregorčičeva založba v Trstu je znova poslala v

opravi, vse hvale vredno, saj se ji je posrečilo, da je v nekaj mesecih prodala 2500 izvodov Martina Krpana in 2000 izvodov Jurija Kozjaka. Posebno razveseljivo je dejstvo, da pokupijo koprski in okoliški Slovenci vsakokrat od 400 do 700 knjig. To je uspeh, ki ga še nobena druga slovenska knjiga v teh kra-

Dvoje uprizoritev tržaškega SNG

Tržaško SNG je nastopilo v koprskem gledališču z Nušičevo »Ministrice«, ki jo je režiral Ljudevit Crnobori, in z Gorinček - Roševo mladinsko igro »Alenčica Desetnica«, ki jo je postavil na odrske deske režiser Jože Babič.

Mnenja sem, da je predstava »Alenčica Desetnica« bolj uspela kot Nušičeva »Ministrice«. Režiser Babič je ob »Alenčici Desetnici« stal pred problemom, kako postaviti na oder delo, ki je namenjeno mladini in jo mora — če hoče uspeti — popolnoma osvojiti. Glavna poteza režije v odnosu do predloge bi, na kratko karakterizirana, bila tale: režija ni rasla neposredno iz teksta in njegovega dramatskega jedra, ampak je gradila mnogo bolj na formalnih elementih, ki niso bistveni, in jim je šele režiser dal svoj poudarek. S tem je postalo bistvo režiserskega prijema, ki je pri mladinskih igrah najbolj priporočljivo, naslednje: posredovati podobe in motive, ki v tekstu govore z neposredno moralno tendenco. Režiser je z mnogimi odrskimi domisleki in z domiselno razdelitvijo odrskega prostora ustvaril priručno razgibano sugestijo odrskega življenja, ki potegne otroke za sabo. Ze takoj po prvih prizorih je padla pregraja, ki loči večkrat odrski svet od publike, in ustvarjena je bila neposredno povezava obeh svetov. Ni zgolj režiserjeva zasluga, da je publika v

parterju brez pridržka sledila blodnjam nesrečne Alenčice; poudariti moramo, da so tudi igralci prispevali precejšnji delež k uspehu predstave. Opozoriti bi, da sta med drugimi Ema Starčeva kot Carovnica in Silvi Kobal kot Zajček osvojila s svojo igro vse gledalce.

Režiser Crnobori, ki pozna dobro mentaliteto srbskega čaršijskega življenja, saj je bil dolga leta vključen v gledališko življenje našega Juga, in mu Nušič — kot pravimo v strokovni gledališki terminologiji — leži, je spregledal v svoji režiserski koncepciji važen moment: Nušičevo satiro. Komedijski elementi Nušičeve »Ministrice« so zapeljali njegovo temperamentno naravo, da je na nekaterih mestih pretiraval v slikanju smešnega in rezultat je bil, da je predstava na mestih izvenela kot burka. Satirični elementi so s tem izgubili na svoji ostrini. Ustvaril je sicer razgibano in živahno igro, toda s poudarjanjem zunanjih, komičnih elementov, je izgubila igra svoj družbenokritični poudarek. Kreiranje odrskih likov je temeljilo prav tako na komičnih elementih in od tod izhajajo pretiravanja v igri, ki je pri nekaterih igralcih preveč izstopala (n. pr. služkinja in Ministrice).

Hvaležni smo Tržaškemu gledališču, da nas je obiskalo. Želimo si samo, da bi ga kamalu zapesti videli na deskah koprškega gledališča.

Slovenska knjiga v letu 1951

Slovenske založbe zaključujejo letošnje leto z bogatimi, lepimi uspehi. Po številu so presegle število izdanih knjig v primeri z izdajami prejšnjih let. Do konca leta so naše osrednje založbe (Cankarjeva, Državna založba, Mladinska knjiga in Slovenski knjižni zavod) izdale nad 320 knjig, poleg njih pa so svojo delavnost povečale tudi druge manjše založbe. Tako je »Kmečka knjiga« izdala 14 različnih del, mariborska založba »Obzorja«, ki je bila letos ustanovljena, je poslala letos v svet že pet knjig. Izreden uspeh pri izdajanju znanstvenih knjig beleži naša Akademija znanosti in umetnosti, ki je v tem letu izdala 12 bogatih in obsežnih znanstvenih del. Med naše založbe se je letos uvrstila tudi založba Lipo v Kopru, ki je že v prvem letu obstoja izdala tri knjige.

Tako zaznamujemo na našem knjižnem trgu za to leto lepe uspehe, kakor so razvidni iz navedenih števil; pri tem še nismo upštevali onih knjig, ki so sedaj v tisku in bodo izšle v začetku januarja, a so v založniških programih za leto 1951. Prav teko nismo omenovali številnih revij in drugih listov, ki so izhajali v tem letu.

BOGOMIL GERLANC

novati še štiri ponatise znanih del F. S. Finžgarja, ki so izšli ob njegovi 80-letnici; med temi je ilustrirana izdaja priljubljene »povesti starih dedov«, »Pod svobodnim soncem«. Razen tega pa so izšli še ponatise in izbori drugih naših pisateljev: »Bajke in povesti« Janeza Trdine, dve knjigi Ivana Tavčarja, Kersnikove povesti, Cankarjeve črtice (dve knjigi), Golarjeve Otroške pesmi, Izbrani spisi Etbina Kristina (dve knjigi), A. Ingoliča, Kreftove »Povesti iz nekdanjih dni«, Seliskarjeve, Goljeve in Klopčičeve pesmi, Jurčičev »Jurij Kozjak« in ilustrirana izdaja »Desetega brata«, Levstikov »Martin Krpan« ter lepa

vrsta mladinskih knjig (Levstik, Uta-Prunkova, priredba narodnih pesmi, tri pesmi M. Valjavca in druge). Te knjige so izšle kot slikanice za najmlajše.

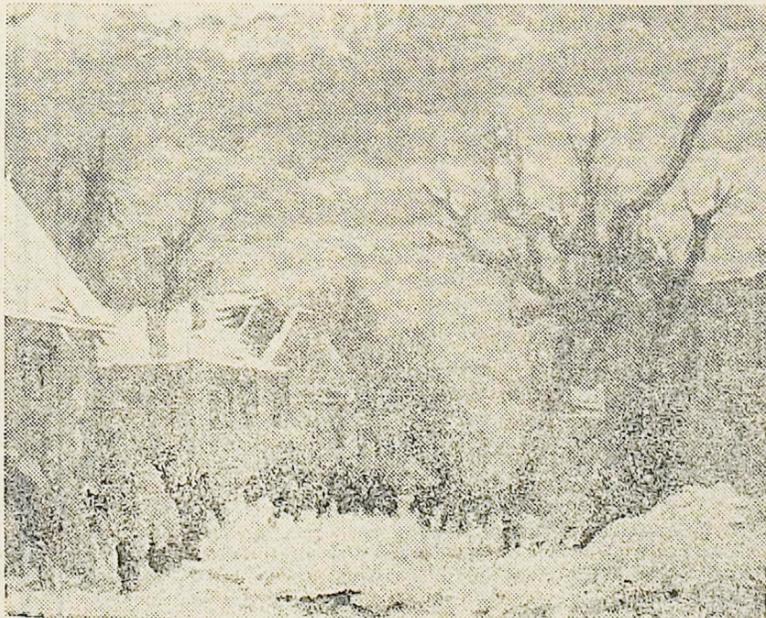
Posebno važne so izvirne izdaje domačih pesnikov in pisateljev. Morda je prav, da imenujemo na prvem mestu dve knjigi Luisa Adamiča, ki je letos tako nenadoma in tragično preminul, t. j. roman »Vnučka« in knjiga črtic. Proti koncu leta je izšla Edvarda Kocbeka zbirka novel »Strah in pogum«, pred izidom je knjižna izdaja Jožeta Pahorja drama »Viničarja«, v pomladi pa smo dobili njegov roman o Josipu Jurčiču »Pot Desetega brata«. Dalje smo letos dobili dva filmska scenarija (Kreft »Prešeren« in Iv. Potrč »Goric«, črtice in novele Bena Zupančiča, Janeza Vipotnika, pesniške zbirke Branka Hofmana, Jožeta Smita in Mile Kačičeve »Neodposlana pisma«. Poleg dveh pesniških zbirk Mateja Bora »Bele vode« in »Pesmi«, dveh romanov z naslovom »Upor«, ki sta jih napisala Anton Ingolič in Ilka Vaštetova in še kaj drugega, smo dobili letos tudi lepo število novih slovenskih izvirnih del za mladino, katerih večji del je izšel prav ob koncu leta. To je Sirokova pripovedka »Trije bratje in trije razbojnika«, Kristine Brenkove pravljčna igra »Mačeha in pastorka«, Vide Brestove pripoved na pesem o »Mali Marjetici« in »Mihčeve pesmi«, Borove »Uganke«, Bevkov »Mali upornik«, Jožeta Pahorja potopis »Hodil po zemlji sem naš«, s čimer smo menda vse našli.

(Nadaljevanje in konec prihodnjic)

TEČAJ za režiserje-amaterje

Izvršni odbor Ljudske prosvete Slovenije priredi od 17. do vključno 29. januarja 1952 režiserski tečaj v Ljubljani, ki je namenjen predvsem učiteljem, lahko se ga pa udeležijo tudi drugi. Tečaj je brezplačen. Prijave sprejema do 8. januarja 1952 IO LPS, Ljubljana, Miklošičeva c. 7. V prijavi naj se navede: Ime in priimek, rojstno leto, poklic in če reflektira prijaviteljec na stanovanje in hrano.

Izvršni odbor Ljudske prosvete Slovenije.

France Mišičič, ROZANA VAS

Slinavka (parkljavka) grozi naši živini

V zadnjem času poročajo o hitrem širjenju te nevarne živalske bolezni po vsej zahodni Evropi. V veliki meri se je razpasla po Angleskem, Francoskem, Holandskem in po drugih deželah. Povsod so najstrožje ukrepali, da bi omejili njeno razširjenje, ker je nevarna ne samo za živino, ampak napada tudi prašiče, ovce, koze in celo ljudi. Slinavka spada v vrsto naglo nalezljivih bolezni, širi se namreč na zelo hiter način z vodo, hrano napadenih živali in ljudi. Dokaz tega je tudi dejstvo, da se je pojavila v naših krajih. V vsej ceni A so uvedli najstrožjo karanteno. Slinavka se je pojavila tudi na območju nekaterih KLO Nove Gorice. Tudi tam so ukrenili, da preprečijo njeno razširjenje na nova področja.

ZNAKI BOLEZNI

Razlikujemo dve vrsti slinavke. Začetni znaki obolevnosti so enaki za obe. Od nas samih je odvisno, se bo li milejša oblika obolevnosti spremenila v nevarno. Če se bomo namreč strogo držali vseh navodil veterinarske službe, bomo bolezen omejili in napadeno živino tudi ozdravili.

Cas od začetka napada do prvih vidnih znakov obolevnosti traja komaj nekoliko dni. Nato se pojavijo mali mehurčki na sluzni koži nosne odprtine, na vimenu, med parklji in stopi C in traja 1-2 dni. Takoj nato se prične pojavljati v večjem številu mehurčki na sluznici nosne in usne odprtine, na seskih in drugod, a temperatura pada. Ti mehurčki povzročajo močno slinjenje in bolne živali navadno zapirajo gobec. Če se ti mehurčki pojavijo med parklji, tedaj žival ali šepa ali pa se sploh ne more vzdigniti (pri kravah, svinjah, ovcah). Večših parklji celo odpadejo. Pri ovcah in kozah se mehurčki pojavljajo na vimenu. Taki mehurčki počijo po nekaj dneh in njihovo mesto zarastejo kraste, ki se hitro zacelijo in žival ozdravi. Če se pa kraste ne zacelijo, pride lahko do zastrupitve krvi in žival pogine.

Če zdravljenje popolnoma opusti, pride bolezen v nevarno obliko slinavke, da je smrtnost zelo velika.

Zato, čim opazimo zgoraj omenjene znake obolenja na živini, moramo bolno živino takoj ločiti od zdrave v najkrajšem času opozoriti veterinarja. Za napadene kraje je določena karantena in v takih krajih ne smemo spuščati živine brez dovoljenja veterinarja na skupno pašo ali napajanje. Mleko obolele živine lahko uporabljamo samo prekuhamo in in to le v domačem gospodinjstvu. Prav tako lahko porabimo meso, če ga prekuhamo ali napravimo klobase.

V primeru, da se pojavi slinavka, se mora vsakdo strogo držati navodil, ki jih bo izdala veterinarska služba. Le na tak način bomo uspešno branili in ohranili zdravo našo živino.

Ing. P.

Kako je sestavljeno mleko domačih živali

Vsakega našega naprednega živinorejca mora zanimati, kako je sestavljeno mleko domačih živali. To mora vsak živinorejec tudi vedeti. Večkrat se zgodi, da nam ob porodu ena ali druga žival pogine ali iz raznih razlogov pride ob mleko. Ostanje mlade živalice brez matere; tem pa moramo pomagati tako, da jih v njihovi rani mladosti prehranimo z mlekom druge živali.

Kaj moramo predvsem vedeti? Ako hočemo nadomestiti svinjsko ali kobilje mleko s kravjim, moramo poznati sestav mleka vseh teh živali.

Kravje mleko vsebuje 3,7 % beljakovin, 3,4 % maščob, 4,5 % mlečnega sladkorja in 0,75 % mineralnih snovi.

Kobilje mleko vsebuje 1,9 % beljakovin, 1,1 % maščob, 6,1 % mlečnega sladkorja in 0,4 % mineralnih snovi.

Svinjsko mleko vsebuje 6,1 % beljakovin, 6,4 % maščob, 4 % mlečnega sladkorja in 1,1 % mineralnih snovi.

Ovčje mleko vsebuje 6 % beljako-

vin, 8,2 % maščob, 4,5 % mlečnega sladkorja in 0,82 % mineralnih snovi.

Iz navedenih podatkov je razvidno, da na primer vsebuje svinjsko mleko več beljakovin, maščob in mineralnih snovi od kravjega mleka. Mleko svinje vsebuje dosti več hranilnih snovi kot kravje mleko in zato moramo to pri prehrani mladih pujskov upoštevati in dodati kravjemu mleku nekaj beljakovin in maščob. Kozlički na primer uspevajo prav tako dobro s kravjim kot s kozjim mlekom. Kobilje mleko vsebuje manj beljakovin in maščob od kravjega mleka in zato lahko uporabljamo za prehrano žrebet kravje mleko.

Kobilje mleko pa vsebuje več mlečnega sladkorja kot kravje in zato moramo v prvih dneh uporabljati razredčeno kravje mleko. Pozneje lahko uporabljamo celo nepcsneto mleko.

Večkrat se zgodi, da moramo hraniti telička z mlekom druge krave. Navadno tako siroto enostavno pripuščajo k drugi kravi. Nekateri živinorejci ne puste sesati telička pri materi, temveč jih napajajo. Ta način prehrane telet ima tudi svojo dobro stran, ker lahko kontroliramo potrebno količino mleka, ki jo mora imeti žival dnevno ves čas razvoja. Če prične tako napajati telička, ga laže odstavimo. V takih primerih moramo paziti, da telička napajamo večkrat na dan z manjšo količino mleka. Izkušnje so pokazale, da moramo teličku dajati prvi dan po en četrt litra mleka v petih obrokih, drugi dan mu podamo že po pol litra. Od tretjega dne naprej mu podajamo po 1 liter trikrat na dan. Računajo, da moramo pozneje dnevno podajati teličku toliko mleka, da odgovarja eni sedmini do ene petine njegove teže. Največja količina mleka, ki jo lahko uporabimo, ne presega 10-12 litrov. J.

Bolnice v Istrskem okrožju

(Nadaljevanje z 9. strani)

prej so ležali hiračci in bolniki v istih neprimernih in zanemarnjenih postopkih. Letos sta sprejela osemogled nova, dostojna domova osemoglednih v Piranu in v Izoli, ki ju vzorno oskrbujejo.

Mnogo je bilo narejenega za izboljšanje dela in discipline v istrskih bolnišnicah od leta 1947 do danes. Izboljšanje pa zahteva še marsikaj. Ob težavah in nepravilnostih pa ne smemo prezreti, da smo prevzeli najbolj žalostno medicinsko dediščino od Italije prav v teh krajih. Tudi danes solidno delo tik ob Trstu, z njegovim izrednim položajem, ni in ne bo lahko. Vsaka bolnišnica zahteva vztrajnega in dolgotrajnega drobnega dela. Bolnišnica ne more dosegati sodobnih uspehov brez tradicije. V sklopu za naše bolnike bomo zato morali poglobiti strokovne stike z bolnišnicami v Sloveniji predvsem s klinikami v Ljubljani in z bolnišnicami v Hrvaški predvsem z onimi v Pulju, Rovinju, Reki in v Zagrebu. Položaj v bujskem okraju je najtežji.

Obenem nam ne bo smelo biti težko sodelovanje z onimi slovenskimi in italijanskimi zdravniki v Trstu, ki se zavedajo, da je edina poštna medicinska praksa tista, ki ljudstvu koristi. Ne bilo bi pametno in ne prav, če bi se skušali zgraditi mapram tržaški medicini s kitajskim zidom ali z železno zavos. Napram tržaški medicini si mora priboriti naša zdravstvena služba svoj ugled, v skladu z orga. nizacionimi in strokovnimi uspehi in kot nagrado za medicinsko, socialno in moralno pravilnost svojih prizadevanj. Vsestranska upravičenost naše zdravstvene službe mora priti do svojega najboljšega izraza naprej in predvsem v naših bolnišnicah.

Drobne novice iz kmetijskega sveta

NOVE VRSTE BRESKEV

Ameriški strokovnjaki so vzgajili nove sorte breskev, ki se odlikujejo predvsem ker so zgodnje. Te breskve dozoriijo namreč 2 do 6 tednov pred znano sorto Elberta.

Novim vrstam pravijo: »Dixiegem«, »Dixiered« in »Southland«.

Ker je naše ozemlje znano po svojih zgodnjih sadežih, bi bilo potrebno, da se tudi pri nas začne uvajati v poskusne namene te sorte breskev.

NAJBOLJŠE GNOJILLO ZA DETELJO IN LUCERNO

Najboljša gnojila za detelje in lucerno so superfosfat in kalijeva sol. Od domačih gnojil pa se najbolj obnese pepel.

Tem rastlinam ne smemo gnojiti s hlevskim gnojem, ker tako gnojenje pospešuje rast plevela in nedonosnih trav. Ne smemo gnojiti detelji in lucerni s dušičnimi gnojili, ker detelje in lucerna pridobivajo to dragoceno hranilno snov iz zraka.

KOLIKO LET ŽIVIJO NEKATERE ŽIVALI?

Osel živi 25-30 let, konj 25 let, prašič doseže 5 let, govedo 20 let, ovca 15 let, zajec 7 let, čebela 1 leto, lisica 16 let, ptiči približno 15 let.

KOLIKO SKODLJIVCEV UNICIJO PTICI

Ena sova uniči letno 5.000-6.000 miši, lastavica uniči dnevno okoli 1000 muh, jerebica uniči letno 30.000 različnih črvov. Vrabec in samica pojesta dnevno okoli 5000 gosenic.

Iz teh podatkov je razvidna korist ptičev na splošno in zato moramo ukreniti vse potrebno, da preprečimo lov na ptiče. To je predvsem naloga lovskih družen in lovcev samih.

VISOKE JASLI V HLEVIVH SO SKODLJIVE

Pri nas je na žalost še navada, da imajo živinorejci v hlevih ne samo visoke jaslje, temveč pokladajo seno živini v »lojtre« (gare). Pokladati živini seno v »lojtre« je zelo škodljivo, ker mora živina stegati vrat visoko in se vdre hrbet. Poleg tega ji pada senen drobir in prah v oči, kar povzroča vnetje oči. Živina pri tem trpi in to ima za posledico zmanjšanje njene delovne moči in donosnosti.

IZKORISCANJE ZVEPLA PRI DESTILACIJI PREGOGA V PLINARNAH

Italijanska revija »Italia agricola« prinaša vest, da je angleška tvrdka »Audas e Thompson« iznašla nov način izkoriščanja žvepla, ki se razvija pri destilaciji pregoja v plinarinah. Na ta način predvidevajo, da bodo v angleških plinarinah pridobili letno 60.000 ton žvepla.

Omeniti je, da se naš znanstveni zavod bavi že več časa z izkoriščanjem žvepla v naši plinarni v Piranu. Poskusi so dobro uspeli. Žveplo pri destilaciji izhaja skupaj s svetilnim plinom in ga izločimo s pomočjo čistilnih mas.

Naši kmečki pregovori

Drevo se naslanja na drevo, človek na človeka.

Hiša ne stoji na zemlji, marveč na ženi.

Pomagaj si sam in bog ti bo pomagal.

Kuj železo, dokler je belo.

Boljšje je s pametnim jokati, kakor z bedakom peti.

GOSPODARSTVO

Dinar v zlati pariteti in določitev tečajev tujih valut

Zvezna vlada FLRJ je na predlog zveznega finančnega ministra FLRJ dne 27. decembra 1951 izdala odločbo o določitvi paritete dinarja. S to odločbo se določa pariteta, to je: izenačenje vrednosti dinarja na podlagi 2,9622 miligrama čistega zlata za en dinar oziroma 337,583 dinarjev za kilogram čistega zlata. Ta odločba je začela veljati s prvim januarjem 1952. leta.

S tem je vrednost dinarja utrjena in stabilizirana na realni višini, ki ustreza dejanski blagovni izmenjavi po obstoječih svetovnih cenah, katerim so prilagojene tudi nove ekonomske cene surovin in industrijskih polizdelkov.

Tečaje tujih valut določa na podlagi navedene paritete dinarja zvezni finančni minister FLRJ na predlog Narodne banke FLRJ.

Na podlagi tega predpisa je zvezni minister izdal odločbo o določitvi tečajev tujih valut. Od prvega januarja 1952. leta se uporabljajo za vse obračune, nakupe in prodaje tujih plačilnih sredstev naslednji tečaji: 100 švingov = 1.153,845 dinarjev, 100 belgijskih frankov = 600 dinarjev, 1 angleški funt = 340 dinarjev, 100 češkoslovaških kron = 600 dinarjev, 100 danskih kron = 4.343,34 dinarjev, 1 egiptovski funt = 861,467 dinarjev, 100 francoskih frankov = 85,7142 dinarjev, 100 drahem = 2 dinarja, 100 holandskih forintov = 7.894,745 dinarjev, 100 italijanskih lir = 49 dinarjev, 1 kanadski dolar = 289,505 dinarjev, 100 D. mark z. z. = 7,142,85 dinarjev, 100 norveških kron = 4,200 dinarjev, 1 dolar ZDA = 300 dinarjev, 100 švicarskih frankov = 6,860,561 dinarjev, 100 švedskih kron = 5,799,12 dinarjev, 100 turških lir = 10,714,271 dinarjev.

Zvezni finančni minister FLRJ Milentije Popović je na skupni seji zveznega sveta in sveta narodov Ljudske skupščine FLRJ med drugim dejal, da bo nova pariteta omogočila normalno in pristo poslovanje podjetij v FLRJ v zunanje-

trgovskih transakcijah in da bodo podjetja imela normalen interes za izvoz. Poudaril je, da ne bodo izvozna podjetja od 1. januarja dalje več dobivala nikakih povračil od fonda za izenačenje cen pri izvozu. Kolikor pa na notranjem trgu še niso uravnotežena vsa razmerja med cenami posameznih proizvodov, bo treba za te proizvode uvesti premiranje pri izvozu.

Ker velja dinar kot denarno plačilno sredstvo tudi na območju Istrskega okrožja, bo nujno imela pariteta dinarja dalekosežne posledice tudi v zunanjetrgovinskem poslovanju in v notranjem blagovnem prometu tega okrožja in v smeri dviga vrednosti dinarja nasproti tujim valutam.

Znižale so se cene zdravilom

Da se čim bolj zadosti splošnim zdravstvenim potrebam, so se cene skoraj vsem zdravilom v FLRJ s 1. januarjem 1952 znatno znižale.

Predvsem so se znižale cene tistim zdravilom, po katerih je veliko povpraševanje in ki so predmet splošne uporabe brez posebne zdravnikove diagnoze. Med drugim se je cena enemu kosu znižala: aspirinu na 4 dinarjev, piramidonu na 3 dinarje, kodalginu na 10 dinarjev, sulfatiazolu na 8 dinarjev, kofepirinu na 10 dinarjev. Znižane so tudi cene raznim mazilom, čajem in podobno.

Znatno znižanje cen je tudi pri drugih zdravilih, ki se uporabljajo za zdravljenje nekaterih kroničnih in akutnih bolezni. Znižala se je cena inzulina, penicilina, aureomina, kloromicetina, PAS-tabletam itd. Sedanje cene navedenim in drugim farmacevtskim preparatom, dasi so še prav za prav zdravniška novost, so nižje, kot so cene na drobno istim zdravilom v državah, ki jih proizvajajo.

To znižanje cen zdravilom bo tudi v Istrskem okrožju, ki nabav-

lja pretežni del iz FLRJ, imelo na socialistično zdravstvene razmere ugoden vpliv.

Izkoristitev 10% novoletnega popusta

V vsej državni trgovski mreži v FLRJ je bil od 24. do 31. decembra izreden 10% popust pri prodaji industrijskega blaga. Predvsem potrošniki mest so se tega popusta v znatni meri poslužili. Potrošniški nakupi so v trgovini na drobno porasli ponekod tudi za sto in več odstotkov.

Tudi na deželi, dasi so tam ljudje izvedeli kasneje za ta izreden popust, so se ga potrošniki v znatni meri poslužili in si olepšali novoletne dni.

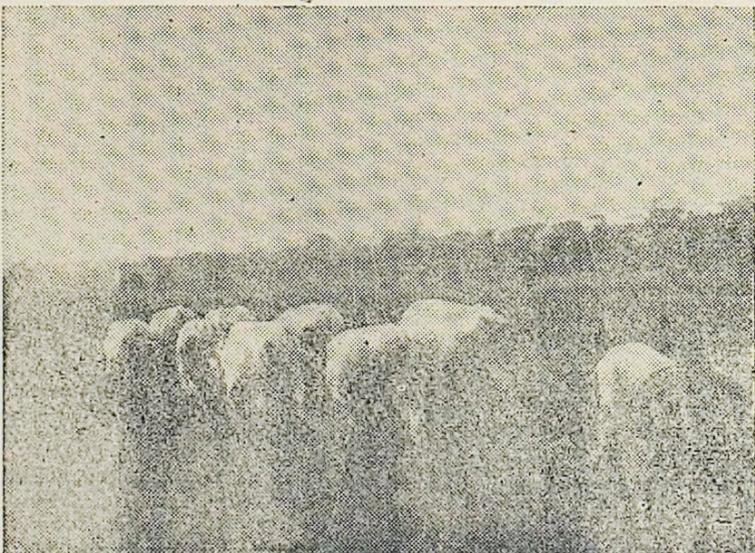
Tudi gospodarska podjetja iz istrskega okrožja bodo sodelovala na vzorčnem velesejmu v Zagrebu

V Zagrebu se bo 10. januarja tega leta začel vzorčni velesejem, na katerem bodo razstavljala svoje proizvode tudi gospodarska podjetja iz Istrskega okrožja. Agencijska podjetja Istrskega okrožja v Ljubljani organizira poseben paviljon na vzorčnem velesejmu v Zagrebu za podjetja iz Istrskega okrožja.

Na velesejmu bodo predvidoma razstavljala svoje proizvode podjetja konzervna ribje industrije, tovarna likerjev, podjetje »Kamno loma«, tovarna mila, podjetje »Stila«, podjetje »Vino«, »Vinoeksport«, Piranske soline in druga podjetja. Ker bodo podjetja razstavljala visoko kakovostne izdelke, se pričakuje, da bo gospodarski uspeh razstave ugoden.

Podjetja iz Istrskega okrožja s tem prvič samostojno nastopajo na velesejmu. Ta korak podjetij iz Istrskega okrožja, da razstavijo svoje proizvode na zagrebškem vzorčnem velesejmu, predstavlja njihov znaten gospodarski napredek in sposobnost, da se s kakovostjo in vrsto svoje proizvodnje pomerijo z drugimi.

Dr. Branko Salamun

Naši kmetovalci in delovne zadruge so v zadnjih letih skrbeli za obnovo vinogradov. Poleg tega so preorali še velike površine zapuščenih zemlji in jih nasadili s trtami. — Na sliki: štirje pari volov — kmalu pa jih bo zamenjal, če jih že ni, traktor

Na Uršlji gori stoji cerkev, ki so jo pred več kot tri sto leti postavili kmetje iz njenega vznožja za zveličanje duš svojih prednikov, ki so bili šli vsi v luteransko vero. Poleg cerkve je pred štiridesetimi leti nemški Alpenverein gostil turistovski dom. Okrog teh dveh stavb stojita še dve gostilni, ki sta bili nekdanji ovčji staji. Takrat na tem koncu naše dežele še ni bilo partizanov. Okupator je tlačil deželo in ljudje so tiščali glave k tlom, ker niso vedeli, kako se bo. Toda nekega lepega dne se je kmalu pokazalo, kako bo.

Nekega dne, že zjutraj, je začel gorati turistovski dom. Gorel je mogočno, z visokim plamenom, ker je bila streha smolnata. Ljudje v dolinah so se spraševali, kaj je to. Nemci so strmeli proti gori in molčali. Bila je njihova postojanka, ki je gorela tako mogočno.

Takrat še ni bilo partizanov v tem koncu naše dežele.

A že drugi dan je šlo od hiše do hiše:

»Partizani so zažgali.«

Kdo ve od kod so prišli, nekje iz štajerske dežele, in so zažgali tisto veliko, lepo hišo, da je pocvetela ka-

Ljudje pod Uršljo goro

Prežihov Voranc

nikovi predniki, ko so krčili svet in brali Trubarjevo sveto pismo krive vere.

Prišla je novica:

»Nemci so zažgali, ker so pri Siserniku skrivali partizane.«

Ljudje pod goro so zadrževali sapo. Siserniki so prignali živino k sošedem, kolikor so jo mogli oteti. Večinoma so jo pograbili Nemci in jo odgnali. To je bilo na južni strani gore. Na severni strani gore je odšlo po Sisernikovem požaru spet pet fantov in mož v hribe. Pet mater in žena je začelo plakati pod goro. Iz lesov je odmevalo:

»Kje je Stajnarjev Lojz?«

Stajnarjevega Lojza ni bilo nikjer in gora je postala spet tiha ko grob.

Nato je prišla zima in pozimi ne gori rado, ker je sneg. Nemci so rekli, da bodo zmagali, ker so prodri daleč na Rusko do Stalingrada in je cela Evropa pred njimi na koljenih. Pod goro je bilo še veliko kmečkih hiš. Ali nekega dne, ko še

»To je slovenska zemlja.«

Se tisti dan so dekleta povezala svoje culice in so odšla in se niso nikoli več vrnila, čeprav so nekateri še gredeč vpila nazaj proti gori: »Me se bomo še vrnila, to je nemška zemlja.«

Zato so potem zaprli nekaj ljudi iz okolice.

Nemci so ošabno hodili po deželi in trdili, da bodo zmagali, čeprav so časopisi pisali, da so jih začeli goniti iz Rusije nazaj. Pravili so, da delajo nepremagljivo orožje, ki bo ves svet zrušilo v prah in pepel.

Podoba je bila, da imajo prav, zakaj tovarna, ki je stala na severni strani gore, je začela rasti na širjavo in na višino. Iz njenih visokih dimnikov so neprestano sikali žareči ognji in pod njimi je teklo železo in jeklo po velikih glinastih žlebih. Iz teh ognjenih curkov, ki so žareče gomazeli na vse strani, so nastajali tanki, topovi, bombe in granate. Blizu tovarne so Nemci, ko so prišli v deželo, zgradili velik prostor z bodečo žico, za njo so zgradili veliko lesenih, dolgečasnih barak, kamor so nagnali vse polno raznih ljudi, ki so potem neumorno hodili v tovarno in se vračali iz nje s počasnimi, trudnimi koraki. Okrog tovarne in okrog tega taborišča so noč in dan hodili nemški vojaki z nasajenimi bajonetmi. Kmetje so morali voziti v taborišče, kar se je dalo: krompir, zelje, kopri ve in druge stvari in otroci so morali noč in dan nabirati razno listje, korenine in druge odpadke, ki so jih potem vozili tja k tovarni, kjer so ljudje te stvari morali jesti. Kmalu je tovarna s tistimi rjavimi barakami pokrila pol doline. Na zapadni strani gore je bila ista stvar s svinčenim rudnikom. Gora je bila na vseh koncih in krajih navrtana in iz nje je tekla svinčena ruda v velike plavže, od koder se je potem cedil vojni material.

Bilo je hudo. Gora je dala že toliko žrtev, toliko gorskih domov je bilo že prah in pepel, tovarne pa so delale neumorno dalje. In tam so bili ljudje, ki so včasih prvega maja hodili v dolgi procesijah po cestah z rdečimi zastavami. Ali do njih Stajnarjev Lojz ni prodril.

Prodril je tudi tja. Nekega dne se je zvedelo, da je šlo nad sto knapov izpod gore v hribe. Kmalu nato se je zvedelo, da so gošarji porušili veliko industrijskega tira pri rudniku in potem je zgorela velika žaga, ki je delala samo za vojno. Gorela je teden dni in gora sedaj ni bila zavita le v dim tistih hiš, ki so jih požigali Nemci, ampak tudi v tiste, ki jih je žgal Stajnarjev Lojz. Bog ga ohrani, tega divjaka grdega. In iz tiste črne tovarne, kjer je noč in dan te-

klo žareče jeklo, je nekega dne ušlo dvajset mladih fantov in mož v gore in z njimi tudi sam obratovodja. Dvajset mater in sestra je zaplakalo ne zato, ker bi plakale za gošarji, ampak zato, ker je bilo v dolini hudo. Tovarna je pokazala, da spada k deželi pod goro.

Neke jesenske nedelje je pa prišel Stajnarjev Lojz v vas pod goro. V cerkvi je bilo oznanjeno opravilo, zakaj od nekod je prišel nemški duhoven, da bi oznanjal božjo besedo sredi klanja ljudi in požiganja hiš. In k temu opravilu je prišel tudi Stajnarjev Lojz, toda ne sam, ampak s celo četo svojih tovarišev. S seboj so nosili veliko slovensko zastavo. Okolili so vas in postavili stražo, potem so se podali v cerkev. Med opravilom so bili lesni verniki čudno tihi, ko pa je nemški duhoven začel govoriti faranom v nemškem jeziku, je Stajnarjev Lojz glasno zavpil proti njemu:

»Duhoven, povej po slovensko, da te bo narod razumel!«

In ker duhoven ni znal slovenski, je bilo tudi konec opravila. Pred cerkvijo so potem gošarji imeli shod, potem so odšli nazaj v goro od koder so prišli. Ljudje so otrpnili, ali ko bi smeli, bi kričali od velike notranje sreče, ki je napolnila njihova srca. Po tem opravilu je odšlo v hribe več ljudi, med temi tudi pet deklet, ki so tako postale prve partizanke tiste gore.

Tista zima je bila huda, padlo je veliko snega in mraza ni hotelo biti konec. Navzlic temu je bila gora vsa živa ljudi. Ljudje v gori so začeli živeti z ljudmi pod goro, ki so jim nosili in vozili hrano med skale, ki so jim nosili pošte, ki so z vpregami brisali sledove za njimi.

Pod goro je bilo tudi nekaj nemških podrepanikov, katerim so hribovci odgnali živino in odjemali živež zato, ker so bili izdajalci Stajnarjevega Lojza. Tedaj so se zbrali tisti podrepaniki in so šli v Celovec prosit nemško oblast, da bi ta postala stalno posadka v vas pod goro, da bi oni sami mogli brezskrbno živeti. Posadka je kmalu nato res prišla pod goro in z njo je prišlo gorje na njene prebivalce.

Novi kresovi kmečkih domov so zagoreli okrog gore in vedno več ljudi je romalo v nemška taborišča. Dva izmed kresov sta bila posebno krvava, zakaj Nemci so jih netili z ljudmi, z živimi ljudmi. K Roženku pod goro so prišli Nemci rekvirirati in domačini so se jim zoperstavili. Trije Roženkovi sinovi so morali to plačati s svojimi mladimi življenji. Lastno hišo pa je zažgala njihova sedemdesetletna mati preden je pobegnila v goro, ker ni hotela, da bi sama gora dobila nemško postojanko pod njeno streho.

OSTROSTRELEC

(Nadaljevanje s 7. strani)

nika. Stal je sedaj pred vrsto dimnikov, gledal na drugo stran in njegova glava se je ostro odražala na zahodni strani neba.

Republikanski ostrostrelec se je nasmehnil in dvignil revolver na rob prsobrana. Razdalja je bila okoli petdeset metrov — težak zadetek v tej motni svetlobi in bolečina v njegovi desni roki je žgala kot tisoč žarečih igel. Pomeril je mirno, zadihal skozi nosnice in ustrelil. Pok ga je skoraj oglušil in njegova roka se je stresla od sunka.

Ko se je dim razpršil, je pogledal na ono stran in kriknil od veselja. Zadel je sovražnika, ki se je v smrtnih krčih zvijal nad prsobranom. Boril se je, da bi obdržal ravnotežje, vendar se je, kot v snu, počasi nagibal naprej. Puška mu je padla iz rok, udarila ob prsobran, se prekopicnila, odskočila spodaj od izveska neke brivnice in nato zamotavila po pločniku.

Na strehi se je nato smrtno zadeti človek prelomil in padel naprej. Njegovo telo se je v zraku obrnilo nekolikokrat in tresčilo z zamolklim udarcem na tla. Potem je obležalo mirno.

Ostrostrelec je gledal kako pada njegov nasprotnik in drget mu je preletel telo. Volja za borbo je

zamrla v njem. V njemu se je oglašala vest. Znoj mu je stal na čelu v debelih sragah. Oslabljen od rane, posta in prežanja na strehi ves dolgi poletni dan je z gnusom odvrnil pogled od zmaličene gmote svojega mrtvega sovražnika. Zobje so mu zaškletepali. Začel je mohljati sam s seboj, preklinjač vojno, samega sebe, vsakogar.

Ozrl se je na revolver, ki se je še kadil v njegovi roki, in ga s kletvico zagnal na streho k svojim nogam. Revolver se je ob udarcu sprožil in krogla je odbrenčala mimo ostrostrelčeve glave. Prestrašil se je in ga je to spravilo zopet k zavesti. Žalci so se znova umirili. Strah, ki mu je zameglil razsodnost, je zginit in mož se je zasmajal.

Potegnil je steklenico z žganjem iz žepa in jo izpraznil v duško. Pod vplivom alkohola se je počutil brezskrbnega. Sklenil je zapustiti streho in poiskati svojega četnega zapovednika, da mu poda poročilo.

Se bolj krvav je bil kres na Breznici pri Rakitniku. Tja so prišli Nemci, da bi našli sina, ki je baje z gore hodil domov. Ker so ga res našli doma, so zažgali domačijo skupaj z ljudmi. Sedem ljudi je zgorelo takrat v tej hiši. Na prebivalce pod goro je legel duh ožganega mesa in bilo je hudo. Ali bo gora to vzdržala.

Gora je nato odgovorila, kakor je bilo zapisano. Neke noči so prišli hribovci in so odgnali v goro tistega podrepanika, ki je gnil nemško deputacijo v Celovec prosit pomoči za izdajalce in odpadnike. Prav pod vrhom gore je padel streh in z njim vred tudi tisti odpadnik. Potem so ga Nemci našli in so mu napravili velik pogreb, ali daleč stran od gore v trgu. V vas pod goro si niso upali. Tako je gora kaznovala svojega nezvestega sina.

Ali nemška zver je bila še močna. Za tistega odpadnika je moral dati svoje življenje ubogi bajtar Prežihov Anza, ki so ga ubili neko jutro na domu v cokolah. Ta jim je bil najboljši v napoto. Pod goro je bilo hudo, ljudje so otrpnili, ker niso videli ne konca ne kraja. Stajnarjev Lojz se je spet zakopal v gozdove in malo je bilo glišati o njem. Le živ je še bil in doktor je živ on, je živa tudi gora. Okrog gore se je naselil strah in ta ni popadel le ljudi ki so upapalno zrl v goro, ampak tudi tiste, ki so s strahom zrl vanjo. To so bili odpadniki, ki so pričeli zapuščati svoje domove in se seliti v bližnja mesta in trge, kjer so bili varnejši pred goro.

To je vžgalo ljudem pod goro novega poguma. Ali najbolj živo je vžgal Mihevo sin izpod gore takrat, ko je bila potreba največja. Ta sin je študiral na Dunaju, ko je bila gora že vsa živa ljudi. Njegov oče se je na smrt bolan vrnil iz zaporov in je ležal doma. Sin se je neke noči pripeljal z vlakom z Dunaja in je šel v goro, naravnost v goro mimo rodne hiše ne da bi se gredeč ustavil pri bolnem očetu. Takrat so ljudje še huje otrpnili kakor pa takrat, ko so pod goro goreli živi ljudje. Zgrozili so se pred tisto tajno silo, ki gonil sinove iz tujine mimo rodni hiš v goro.

Vojna je šla dalje. Tovarna v dolini in plavži za goro so še vedno delali noč in dan nepremagljivo orožje za zmago fašizma. Ali ta zmaga se je vedno bolj odmikala. Vedno več peči in vedno več strojev je ostalo praznih, ker so jih delavci zapuščali in bežali v gore. Gora je nespremenjena strmela okrog sebe, njene skale in pečine so bleščale kakor pred vojno, ko so ljudje mirno živeli okrog nje. Prišla je nova zima in bližala se je nova pomlad.

Takrat je planilo iz gore:

»Stajnarjev Lojz je padel.«

Takoj nato je izza Pohorja zažarelo sonce svobode.

Tisti, ki je prvi izročil svojo usodo gori, ker ni imel ničesar izgubiti, je zadnji dal gori svoje borno življenje zato, da so ga njeni prebivalci zopet lahko uživali.

Povsod naokoli je bilo vse mirno. Na ulicah ni bilo ta čas velike nevarnosti. Pobral je revolver in ga dal v žep. Potem je zlezal skozi strešno lino v hišo.

Ko je ostrostrelec dospel do prehoča v višini ulice, ga je nenadoma obšla radovednost, da bi ugotovil, kdo je bil sovražnik ostrostrelca, ki ga je bil ubil. O tem, da je bil odličen strelec, pa najsi je bil kder koli, ni prav nič dvomil. Rad bi vedel, če ga pozna. Verjetno je bil v njegovi četi, preden je prišlo do razdora v armadi. Odločil je, da bo tvegala skok na ono stran ulice in da si ga bo ogledal. Pogledal je previdno izza vogla v O'Connellove ulice. V gornjem delu ulice je bilo slišati močno streljanje, tukaj pa je bilo vse naokoli mirno.

Ostrostrelec je planil čez ulico. Strojnica je zacrala zemljo okoli njega s točo krogel, toda nič se mu ni zgodilo. Vrgel se je z obrazom navzdol poleg mrtveca. Strojnica je utihnila.

Nato je ostrostrelec obrnil mrtvo telo in zagledal bratov obraz.

kor kup hoste. To je bil prvi plamen naše borbe, ki se je videl tja daleč v nemške kraje.

Drugi dan je odšel Stajnarjev Lojz v les, prvi iz teh krajev. Navaden tesač je bil, ki je sprti lahko pojedel, kar je zaslužil. Sel je v lesove pod goro in ni ga bilo več. Ljudje so rekali:

»Tak lahko gre, ker nima nič izgubiti.«

Sam pa tja se je pokazal h kakih hiš, da so mu dali jesti, in ko je odhajal, je ljudem rekel:

»Nas bo kmalu več.«

Ljudje so majali z glavami in niso mogli takoj razumeti vsega tega.

Potem je nekega dne na gori spet gorelo. Nemci so odgovorili za turistovski dom. Goreli sta obe gostilni, ki sta bili včasih ovčji staji in od katerih je bila ena za farovž pri cerkvi na gori. Sedaj so Nemci nosili glave pokonci. Bili so tisti, ki so zažgali ti dve hiši. Zažgali so jih zato, da bi se v njih ne mogli skrivati partizani.

Ali partizanov takrat še ni bilo na tem koncu naše dežele. Bili so daleč tam za solčavskimi planinami in le včasih je kakak čudna novica prodrla do Uršlje gore. Le Stajnarjev Lojz je bil v gori, ta divjak. Ljudje okrog gore so stikali glave in si mislili:

»Nekaj že mora biti, drugače bi Nemci teh bajt ne bili zažgali.«

Nemci, ki so tako ponosno strmeli na goro, ko sta goreli ti dve bajti, so sami dali signal, da so v borbi za to prečudno goro.

Izpod gore pa so takrat izginili v goro štirje drugi fantje. Dva sta bila taka, ki nista imela ničesar za izgubiti, ker sta bila brata Stajnarjevega Lojza, dva sta bila pa kmečka sinova, ki sta imela kaj izgubiti.

Potem je nekega lepega dne zago: relo pri Siserniku, najvišjemu kmetu pod goro. Videlo se je po celi Savinjski dolini do Celja, kako gori. Zakaj gori? Ali že Sisernik »novine«, kakor so to včasih delali Sisern-

ni bilo vigradi pod goro, je začelo goriti pri Obretanu. Ljudje pod goro so čakali, da bi zvedeli, zakaj je pogorelo, toda nikogar ni bilo, da bi jim povedal in razložil, zakaj od Obretana ni bilo ne ljudi ne živine v dolino. Potem so zvedeli, da so vso živino odgnali Nemci v trg in jo pejedli, a ljudi so odgnali zvezane na postajo in jih odpeljali kdo ve kam. Abretanove hiše ni bilo več.

Kmalu nato je pogorelo pri Jelenju. Tudi tukaj so zažgali Nemci. Tisto leto je še pogorelo pri Logarju, na Vernaci, nato pri Narovniku in potem še pri Macigoju. Povsod so požigali Nemci, vse porcopali in ljudi odgnali na Nemško v svoja taborišča in v goro. In tako so goreli kmečki domovi po visokih in nizkih legah in gora je bila skoraj zmirom zavita v dim, kdar ni bila pokrita z oblaki. Bilo je, ko da bi se prebivalci spet povrnili k novinam, kakor takrat, ko so krčili svet in prežigali polja. Gora je dimasta strmela v doline pod seboj, kakor bi se ne mogla načuditi temu, kar se godi okrog nje.

Stajnarjev Lojz se je umaknil globoko v goro in ga ni bilo iz nje. Potem se je nekega dne le oglašil. Zgodaj zjutraj je zagorel velik ogenj v vasi pod goro. Tam so napravili Nemci, kmalu potem ko so prišli, veliko leseno barako in so rekli, da je to otroški vrtec. Nato so se nastanila v tej baraki mlada dekleta iz Nemčije, ki so tam opravljala delovno službo, to se pravi, da so pomagala delati tistim kmetom, ki so bili nemški podrepaniki. Zato se je iz vasi vedno razlegalo petje hitlerjanskih pesmi.

Ko je baraka gorela z velikim plamenom, so tista nemška dekleta stala okrog ognja in plakala na ves glas nad to deželo, ki se ni dala pokoriti. Tedaj so jih obstopili možje, ki so prišli iz gore, in so jim rekli, da morajo zapustiti vas v štirindvajsetih urah, ako si hočejo rešiti življenje.

Ali naj se tudi delovna žena ravna po modi

Prenešetokrat me prijateljice in znanke izprašujejo, kakšna je pravzaprav današnja moda. Na to vprašanje je sedaj skoro težko odgovoriti. Lahko bi dejali, da je dandanes moderno vse, kar komu dobro pristaja, saj, če zasledujemo modo zadnjih let, se bistveno sploh ne spreminja. Linija telesa se spreminja v tako skromnih otenkih, da tega delovna žena, ki nima dovolj časa misliti na to, niti ne opazi. Danes prevladujejo ozka krila, jutri zopet bogatejša, danes ozki bokci, jutri zopet bolj podarjeni, danes malo daljše, jutri zopet malo krajše krilo itd. Zato bi žene najmanj grešile, če bi se postavile doma pred ogledalo in si brez potvarjanj, popolnoma kritično pregledale postavo. Vsaka pametna žena bo tedaj samá najlaže presodila, kaj bi ji najbolj pristajalo; če pa tega sama ne zna, naj se o tem razgovori s svojo šiviljo, kajti šivilja, ki dela eni in isti osebi, pozna do potankosti vse, kar je treba na posameznem telesu skriti ali poudariti, če ima le malo čuta za estetiko. Popolnoma napačno je zamisliti si neki model in potem trmasto vztrajati pri njem, čeprav bi vam ga šivilja previdno odsvetovala; saj si lahko mislite, kako težko je šivilji odsvetovati nekaj, ko se boji, da bi jo napačno ne razumeli in ji morda celo zamerili. Pri upoštevanju teh nasvetov bi se izognile marsikateri nevspešnosti, kajti če je obleka napačno napravljena, se oseba, za katero je bila sešita, ne bo v njej dobro počutila; premnogokrat bi se s tem izognile nepotrebnemu popravljanju in obojestranski slabi volji.

Naj se povrnemo zopet k modi. Glede dolžine obleke sem pred nedavnim brala opombo, da ne sme biti ne predolga in ne prekratka. Iz tega sledi, da dolžine skoro ne moremo točno predpisovati. Mlade, vitke postavice si lahko dovolj malo krajše obleke, pri starejših bi pa moralo

skoro vedno veljati načelo: do sredine meč. Posebno bi morale na to paziti žene, ki jih je narava obdarila z obilnimi telesom.

Pri obutvi so sicer zopet prišle v modo visoke pete, vendar velja pravilo, da take pete pristojne le popoldanskim ali večernim oblekam, nikdar k športnim oblekam. K tem bomo nosile nizko peto ali polpeto, ki bo poudarila celotno športno linijo in ne bomo zato nič manj elegantne, če bo vse pravilno izbrano. Nikakor pa ne bi smela nositi visokih pet delovna žena, ker bi pri svojem nenehnem tekanju sem ter tja postala smešna v njih; imajo pa še drugo

zelo slabo stran, ki bi jo morale tudi upoštevati: mnogo hitreje se pokvarijo in to se tudi hitreje opazi kot pri nizkih petah.

Pri pokrivalih bi lahko dejale, da je nastala precejšnja sprememba. Razne rute se počasi umikajo ličnim klobučkom ali pa zelo praktičnim francoskim čepicam, ki so skoraj vedno moderne. Dnevni klobučki imajo diskretno športno linijo, le večerni klobučki so navadno okrašeni z najraznovrstnejšimi pajčolanji, ki pokrivajo ves obraz ali pa del klobuka. Važno je zavedati se, da spada k športnemu plašču ali obleki le športno pokrivalo.

Kaj mi ne ugaja na moji ženi

Moja žena bi bila vzorna žena, ako bi se odvadila grde lastnosti, da me vsakokrat posebej sprašuje: »Kam greš, dragi, in kdaj se vrneš?« Saj hodim samo v službo, kavarno, prihajam točno k obеду... in končno... sem vendar polnoleten, zato ne maram, da me kdorkoli nadzoruje ali od mene zahteva, naj mu polagam račun.

Zelo me moti, da se moja žena za druge izredno skrbno oblači; zame pa je vedno v ponošeni domači obleki. Ko se odpravila z doma na obiske ali v trgovine, si pretirano dolgo ureja lase, se lišpa, meni se kaže skušana in neurejena.

Ni mi po volji, da mi žena zdeha, medtem ko ji razlagam kaj resnega, ter me sredi govorjenja prekine in vpraša nekaj popolnoma drugega. Prav nič mi ne ustreže, če mi, ko se po trudapolnem dnevu vrnem domov in si želim miru, žena odpira radio ter lovi postaje.

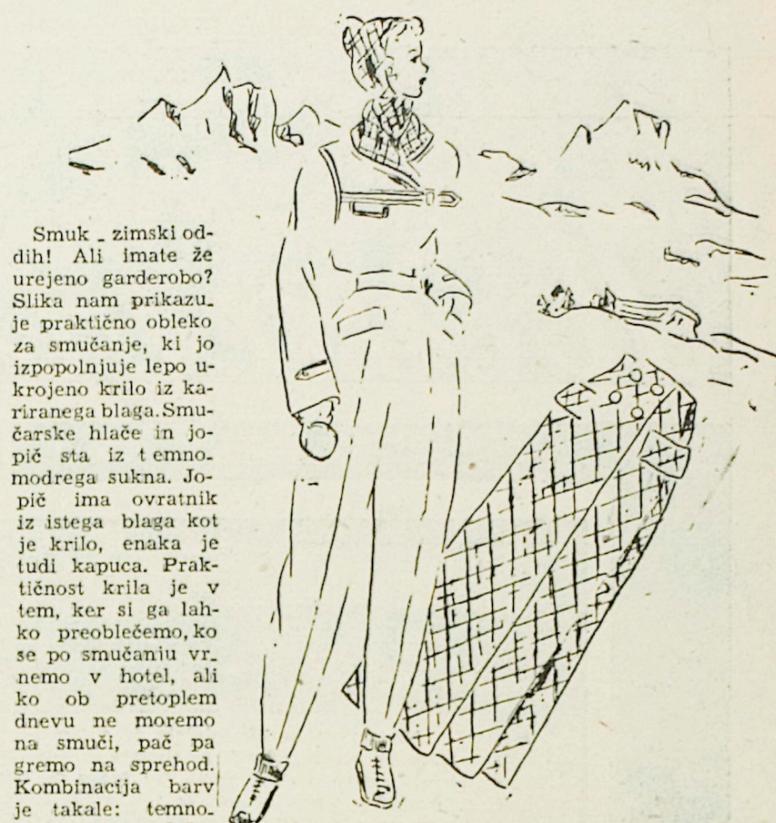
Prav nič mi ne ugaja, da si žena vpiro mene pred spanjem navija la-

se in maže obraz z mastno kremo, tako da je vse drugo kot mikavna. Zmanjša mi tek in spravlja me v slabo voljo, ako pri vsakem obedu toži, kako se je jezila po trgovinah, prepirala na trgu in mučila z otroki.

Če je kot zaročenka poznala moja najljubša jedila, naj me nikar ne sprašuje vsak večer, kaj naj jutri skuha.

V največjo nevoljo me pa spravlja, če v prisotnosti drugih ljudi govori o intimnostih, ki se tičejo samo naju. Bridko mi je pri srcu, če vidim, da moja žena nima smisla za moje skrbi ter prav nič ne cení mojega dela ter nima pravega razumevanja za razne objektivne težave, ki nastopajo vedno po vsaki vojni kot nujnost. Na dolgo in široko sanjari o ugodnih potovanjih, lepših stanovanjih, toaletah itd.

Prav posebno pa me je sram, če se moja žena vpiro družbe nepravilno vede, da si v lokalu ali pa pri mizi z glavnikom ureja lase, se pudra ter maže ustnice, se spogleduje morda celo s sosedi... skratka, zelo mi je žal, da moja žena ni taka, kakršno sem si nekaj v svoji domišljiji naslikal...

Smuk - zimski odih! Ali imate že urejeno garderobo? Slika nam prikazuje, je praktično obleko za smučanje, ki jo izpopolnjuje lepo ukrojeno krilo iz kariranega blaga. Smučarske hlače in jopič sta iz temno modrega sukna. Jopič ima ovratnik iz istega blaga kot je krilo, enaka je tudi kapuca. Praktičnost krila je v tem, ker si ga lahko preoblečemo, ko se po smučanju vrnemo v hotel, ali ko ob pretoplem dnevu ne moremo na smuč, pač pa gremo na sprehod. Kombinacija barv je takale: temno, modro, sivo, rdeče.

Drobni nasveti

Jedi se tudi brez ledu hitro strdijo, ako primešaš vodi, v kateri se hlade, precej soli.

Srebrnino lepo čistiš v vodi, v kateri kuhaš olupljen krompir.

Deževnica je dobra za namakanje in izpiranje perila, je pa izredno ugodna tudi za nego obraza in vsega telesa.

Pepela od cigaret nikoli ne zame-tavaj, ker je dobro sredstvo za čiščenje.

nje šip, zreal in kovinastih predmetov.

Linolej ostane dalj časa lep in se ne lomi, ako ga namažemo z mešanico olja in kisa v razmerju 1:1.

IZ OTROSKIH UST

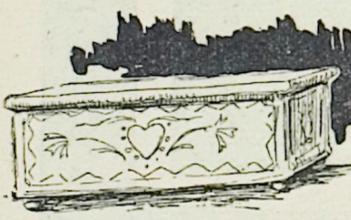
Mamica vodi triletnega sinčka na sprehod. Pred njim stopa mož, ki ima obliž na tliniku. »Mamica, poglej, temu so pozabili odlepiti ceno, ko se je rodil!«

Sestletni Jurček pravi svoji materi, ko srečata neko gospo s pajčolanom čez obraz: »Kaj ne, mamica, ta gospa gotovo seje besede?«

SKRINJA

Moderno pohištvo občudujemo zaradi preproste, lepe zunanosti in zaradi namenu ustrezajoče oblike. Starinski predmeti pa vzbujajo v nas malo romantike in z njo prijetno toploto.

K pohištvu, ki poraja v našem srcu spomin na čas naših babic in prababic, spada v prvi vrsti skrinja. Taka skrinja je bila lično v narodnem slogu poslikana z rastlinskimi

ali živalskimi ornamentami, krasili so jo z lepo rezljanimi železnimi oboji ali umetniško izdelanimi rezbarijami. Taka skrinja je bila pravi okras vsake sobe.

Malo je še takih skrinj! Ker nismo poznali njihove vrednosti, smo jih morda za slepo ceno prodali ali celo pokurili. Kolika škoda!

Ako naslonimo tako staro skrinjo ob steno, nanjo pa položimo preprogo, ustvarimo v sobi prijeten prostorček, ki razveseljuje oko in napolnjuje naša srca s toplim razpoloženjem.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Opozarjamo cenjene bralke, da se bomo na ženski strani pomenile tudi o zdravstvu in prosimo, da nam izrazite svoje težave in želje. — Kot uvod nekaj pripomb o soli.

Statistiki so izračunali, da použije vsak prebivalec Evrope dnevno povprečno 15 gr soli. V resnici pa za došča telesa 8 gr dnevno. Preobilna mera soli povzroča razne nevspešnosti organizmu, ki pa se ne pojavijo takoj. Sol namreč vsebuje natrij ki uničuje kalcij; to pa je tista dragocena snov, ki deluje proti raznim vnetjem. Iz povedanega je razvidno, da škodujemo sami sebi in pripravljamo pot različnim bolezni, ako uživamo več soli, kakor je neobhodno potrebno.

Nagradna križanka

1	2	3	4	5	6
7					8
9				10	11
12	13	14			
15					
16		17			
	18	19			
20	21	22			23
24					25
26					

V o d o r a v n o : 1. rimski muzej in katedrala; 7. grška boginja; 8. osnova, podlaga; 10. koroški narodni ples; 12. kvartopirski izraz; 14. del telesa; 15. brezboštvo, brezbožje; 16. kazalni zaimek; 17. boginja; 19. želja vseh miroljubnih narodov; 20. ovčja koža in krzno; 23. Odisejeva domovina; 26. otok v Velikih Antiljah.

N a v p i č n o : 1. kemična delavnica; 2. družinski poglavar; 3. trditelj, razprava; 4. števniki; 5. egipčanski sončni bog; 6. predlog; 9. grška boginja maščevanja; 10. pamet; 11. pračlovek, ki je živel v jamah; 13. grška črka; 14. glavno mesto evropske države; 18. pogorje v Zadnji Indiji; 21. senčnica; 22. reka v Rusiji; 24. vzklík, 25. priredni veznik.

Rešitve pošljite najkasneje do srede na uredništvo v Kopru ali pa na podružnico v Postojni, Gregorčičev drevored 10.

FIZKULTURA IN ŠPORT

JUGOSLOVANSKI NOGOMETASI V TUJINI

V eni najlepših tekem, kar je bilo po vojni v Berlinu, je splitski Hajduk premagal prvaka Berlina z rezultatom 7:2. Crvena zvezda je premagala Augsburg s 3:1, Partizan pa reprezentanco Eša s 7:0. Reprezentanco Alžira je premagala Lokomotiva iz Zagreba s 5:1, BSK pa je premagal Maroko z 8:0.

IZOLA, NAJBOLJŠE MOSTVO V ISTRSKEM OKROZJU

Moštvo Izole je v nogometnem prvenstvu Istrskega okrožja premagalo vse svoje nasprotnike in vodi s 16 točkami. Slede: Piran in Umag 12, Partizan 10, Strunjan 9, Soline 7, Meduza 5, Aurora, Rdeča zvezda in Brtonigla 4, Novi grad 1 Buje 0.

Naša srednjeprogaša Cerač in Mihalič sta pričela z olimpijskim treningom v Braziliji. V nedeljo sta se pomerila z najboljšimi južnoameriški srednjeprogaši, Mihalič je zasedel tretje, Cerač pa peto mesto.

Senzacionalna novica: Rusi pojdejo na olimpiado! Pred vsako večjo svetovno športno manifestacijo se športni svet izprašuje: pridejo, ne pridejo, pridejo, ne pridejo! Vedno se dogaja, da kijub uradnim potrdilom v zadnjem trenutku odpovejo. Mislijo morda enako tudi za olimpiado? »Najboljši, najbolj pripravljeni itd.« bodo v zadnjem trenutku »zaradi tehničnih ovir« (uradni izgovor vsakega, ki se hoče na lep način izogniti porazu) po vsej verjetnosti izostali. Bomo videli.

»Tour de France 1952« je končno začrtan. Razdelili so ga na 24 etap.

Ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Milko Stofa. Tiska tiskarna »Jadrana v Kopru«.

Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorjeva ulica 26, tel. 170, poštni predal 2. — Podružnica: Postojna, Gregorčičev drevored 5. Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrletna 130 din.

od katerih dve na kronometer. Kolesarji bodo imeli dva dni počitka. Največja kolesarska dirka na svetu se bo začela 25. junija, končala pa 20. julija.

All veste, da je Kraševac Zerjal eden izmed favoritov v metu kladiva za letošnje olimpiado? S svojim najboljšim metom 58,80 m je na četrtem klinu svetovne lestvice.

Avstralija je prejšnji teden v Sidneju osvojila Davisov pokal za leto 1951, ker je premagala ZDA z rezultatom 3:2. Končnega zmagovalca je določil dvoboj parov.

53 držav od 75 povabljenih je do danes dostavilo uradno prijavo komiteju za organizacijo olimpijskih iger leta 1952 v Helsinkih.

Iz Britanije poročajo, da namerava Jaroslav Drobny sprejeti britansko

državljanstvo in se preseliti v Anglijo, kjer bo baje postal trener.

Vrednostna lestvica boksarjev za leto 1951 je naslednja:

Težka kategorija: 1. Walcot — svetovni prvak, 2. Charles, 3. Maricano, 4. Henry, 5. La Starza, 6. Louis.

Srednje teška: 1. Maxim — svetovni prvak, 2. Matthews, 3. Moore, 4. Johnson.

Srednja: 1. Robinson — svetovni prvak, 2. Turpin, 3. Sands, 4. Cartier, 5. Castellani.

Srednje lahka: ni prvaka, 2. Gavilan, 3. Humez, 4. Graham, 5. Bratton.

Lahka: 1. Cartier — svetovni prvak, 2. Rawlings, 3. Atkins, 4. Brown, 5. Aragen.

Peresna: 1. Sadler — svetovni prvak, 2. Pep, 3. Famechon, 4. Aykrah, 5. Formentl.

Mušja: 1. Marino — svetovni prvak, 2. Shirai, 3. Allen, 4. Gardner, 5. Herman.

ŠAH

Napad na kralja

Med najbolj zanimive trenutke v šahovski igri štejemo one, ko se nam nudi priložnost za direkten napad na nasprotnikovega kralja. Seveda je priložnost si moremo največkrat ustvariti šele po dolgotrajni borbi in le včasih nam hitro pomaga k cilju groba nasprotnikova napaka. Predvsem si moramo zapomniti glavno pravilo: čim manj premikati rokadne kmete, ker si s tem ustvarimo šibke točke.

Aljehin in Rubinstein sta na velikem mednarodnem turnirju v Karlovih varih prišla do zanimive pozicije, ki si jo bomo postavili na šahovnici-

Beli: Aljehin: Kg1, Dc6, Tc1, Tf1, Le4, Sg5, a4, b4, f2, g3, h2.

Črni: Rubinstein: Kh8, Dc8, Td8, Td7, Le8, Lf8, a6, b6, e6, f7, g7.

V poziciji, ki jo vidite na šahovnici, ima beli vsekakor občutno prednost. Njegove figure so aktivneje razporejene, poleg tega pa je tudi pozicija črnega kralja sumljiva, saj

je odrezan od večine svojih figur, ki bi ga lahko v kritičnih trenutkih branile. Poglejmo, kako je znal Aljehin svoje prednosti mojstrsko izkoristiti:

1. Le4-g6!! Napravi prosto pot dami zaradi pretnje Sf7+ 1... f7-g6. 2. Dc6-g2. Preti mat Dh3+ in Dh7+. 2... Lf8-b4. Črni pripravljaja pot svojemu kralju preko polja f8. Seveda je beli računal dalje. 3. Dg2-h3+, Kh8-g8 4. Dh3-h7+, Kg8-f8, 5. Dh7-h8+, Kf8-e7, 6. Dh8-g7+, Ke7-e8 (ali Kd6, Tfd1+). 7. Dg7-g8+, Lb4-f8 (ali Ke7, Df7+, Kd6, De6 mat). 8. Dg8-g6+ in mat v naslednji potezi. Zalosten konec, na katerega Rubinstein najbrže pred osmimi potezi ni računal.

SAHOVSKI TURNIR ZA PRVENSTVO KOPRA 1952

27. decembra se je v Kopru pričel šahovski turnir za prvenstvo Kopra za 1952. leto. Igrajo v šahovski sobi hotela »Triglava«. Turnir bo trajal predvidoma do 22. januarja t. l. Prva dva ali trije bodo imeli pravico sodelovanja na turnirju za prvenstvo Istrskega okrožja, ki bo februarja v Portorožu.

Krvavi jezdeci

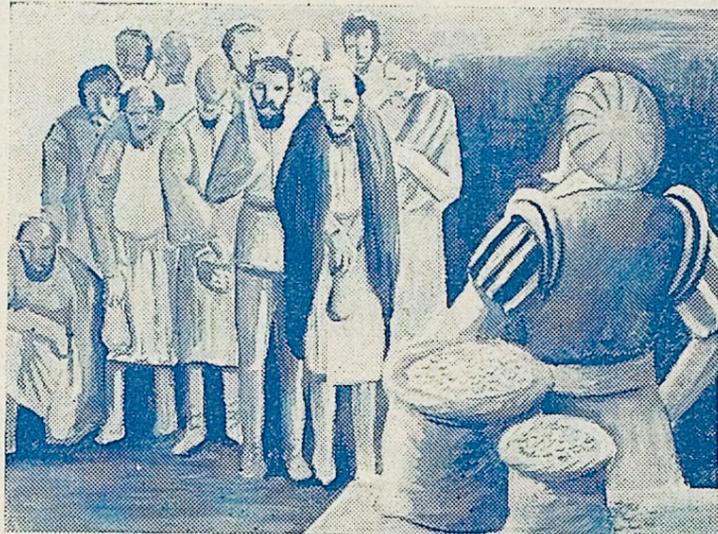
FRANCE BEVK

Na severu goriške dežele je v srednjem veku, ob zatonu trinajstega stoletja in pozneje, ležala velika molzna krava. Ta krava je bila Tolminska. Njena vimena so bila vabljivo napeta, za njene štiri sesce so se klali in izrivali beneški doži, oglejski patrijarhi, čedadski kapitelj, goriški grofi in še drugih gospodov brez števila. Ubogo ciko so drezali in bezali, da je mukala od bolečine. Izčrpana in krvaveča je morala odcejati mleko v velike žehtarje, ki so jih mogočniki nastavljali med krvavim tepežem in odrivali njene tetičke.

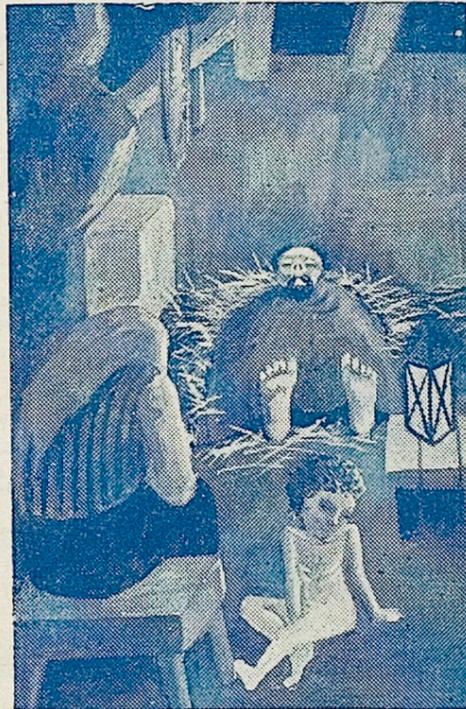
Ti gospodje so govorili Bogu: »Zahvaljen bodi o Bog, da si nam dal gospodstvo nad temi divjaki, ki jih učimo pokorščine in ponižnosti in jih vodimo iz greha na pravo pot pokore in krepotnega življenja!»

Pri tem pa niso mislili na Boga, temveč na spitana teleta in na jančke, ki jih je moral tolminski kmet oddajati za desetino od živega blaga; in na mastne pujske, ki so imeli za štiri prste slanine pod svojimi ščetinami; na putke, ki so imele še mehko mlado meso; na lokusen bovški sir od katerega je bilo treba plačevati še poseben davek; na pšenico so mislili in na soržico in na oves, celo na med, na plemenito divjad gozdov in na vse posladke, ki so jih ljudje s svojim znojem iztisnili iz zemlje. Najbolj goreče pa so mislili na denar. Na slovenske lire prav tako kot na oglejske srebrnike; marke so bile prijetna godba lakomnemu ušesu, prijetnejše muzike od zvenketa beneških dukatov pa ni bilo. O, tudi frizaki so jim sladko peli!

Te zlate in srebrne zvenketajoče kaplje so se po vseh poteh stekale v Cedad Gorico, Oglej in Benetke. Bilo jih je mogoče po mili volji spremeniti v udobne palače, v baržun in v svilo, ki se je mehko prilegala životu, v lepe ženske in v godbo, v okusne jedi in v kipeča vina.

Pet tisoč nejevoljnikov je te zlate kaplje dan na dan iztisnalo iz svoje krvi. Osem sto družin je prebivalo v brlogih in se oblačilo v cunje, da je lahko plačevalo davke, odračunavalo desetino, dajalo delovno moč za grofove njive, služinčad za vazale, kapitane, gaslarje, pisarje in kar se je še valjalo te zalege po gradovih. Rodili so jim sužnjice za nečistovanje, za javne hiše na Grškem in za turške hareme; vzredili so jim sužnje za beneško armado, za galeje in za telesno stražo kalifa v Kordovi. Vsaka izmed osemdesetih desetnij je dajala enega moža krvnega davka z opravo vred, v sili tudi po dva.

Tiste dni, ob zatonu trinajstega stoletja sta se po poti iz Cedača proti Tolminu pomikala dva čudna popotnika. Ob studencu, kjer sta pila vodo, sta se bila našla in se nista več razšla.

Prvi je bil suhljat starec, oblečen v raševino in prepasan z vrvjo; v roki je nesel križ. Videl je daljna mesta, krivo vero, razuzdanost in greh, kri in jok.

ILUSTRIRA:
SAKSIDA